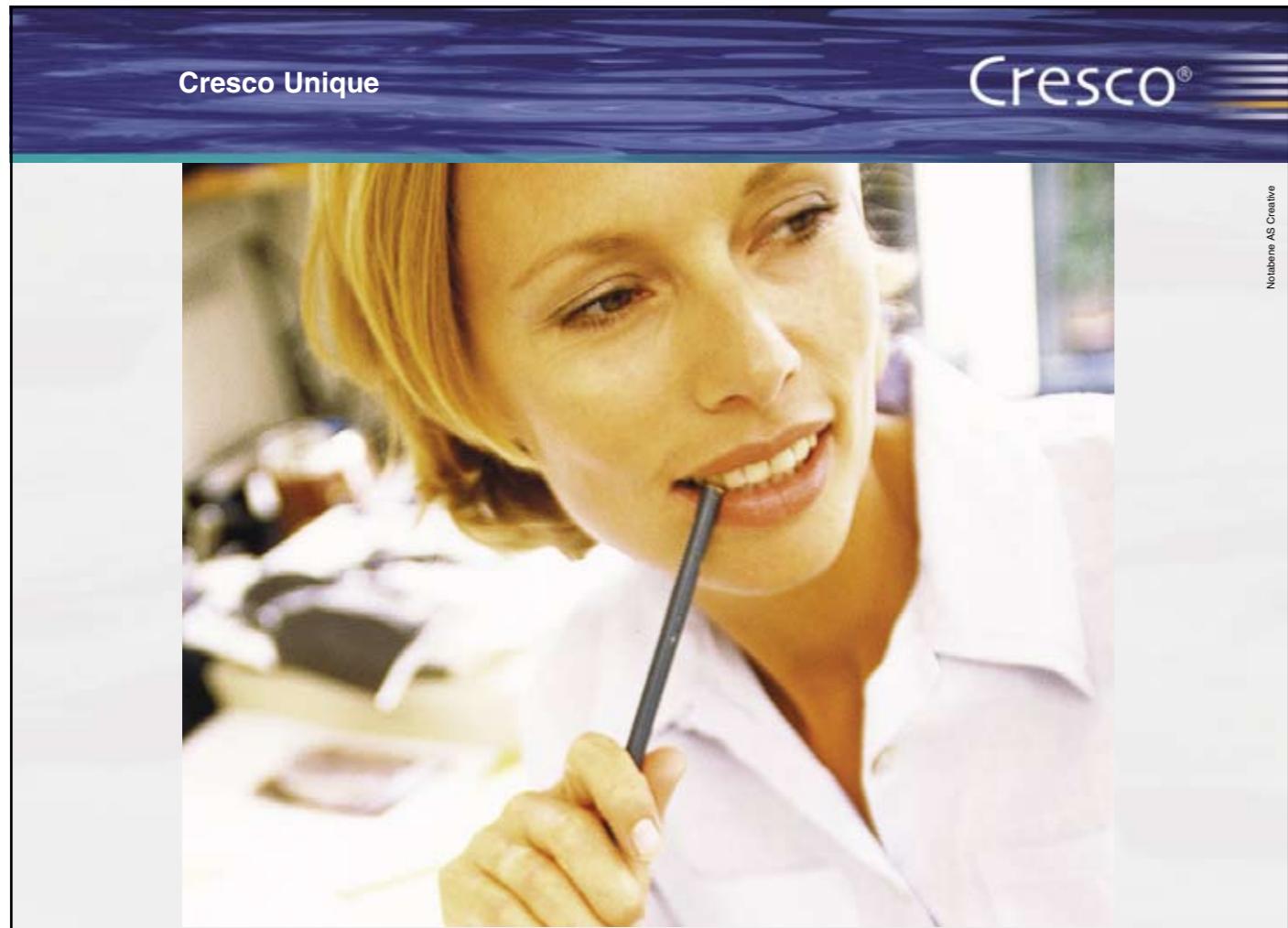

Forskerforum

TIDSSKRIFT FOR FORSKERFORBUNDET

Kald velkomst

Antall utenlandske forskere til Norge har eksplodert. Boligmangel, dårlig informasjon og sviktende oppfølging er noe av det som møter dem. Doktorgradsstipendiat Muhammad Fadlisyah må ordne de fleste praktiske forhold selv. Side 8–15

Cresco Unique

Cresco®

Norabene AS Creative

Cresco Unique – konto for medlemmer i Forskerforbundet:

4,75% sparerente fra første krone!

- Fri årsavgift første år
- Gebyrfrie varekjøp
- Gebyrfri regningsbetaling på nettet
- Kredittreserve på inntil kr 75.000,-

Vil du vite mer?
Se www.unique.cresco.no eller kontakt Kundeservice på tlf. 815 00 073.

Effektiv rente ved bruk av kreditt:
Kr 50 000 (12,96%), kr 25 000 (13,63%), kr 10 000 (15,67%)

Betingelser pr. oktober 2007. Renten følger renteutviklingen i Norges Bank.

FORSKER FORBUNDET

Cresco Unique

Axept

MasterCard

Forskerforum i ny bunad

Vi vonar at i allfall somme legg merke til det: Forskerforum har fått ny bladbunad. Vi har stundom fått høre at bladet innehold mykje godt stoff, men at det ikkje kjem godt nok fram. Mange har meint at teksten er for tett, og skrifta er for lita.

Ut frå slike tilbakemeldingar og erkjenningar hjå oss i redaksjonen, ynskte vi å få til ein design som gjorde bladet meir tilgjengeleg og variert. Som hjelpestmann i dette arbeidet fekk vi med oss designbyrået Concorde. Omlegginga har òg gått på innhaldet laus. Av nye faste element nemner vi:

- Ei stor hovudsak der vi går grundigare inn i eit emne vi meiner er viktig. Denne gongen: Mottaking av utanlandske forskrarar som kjem til Noreg.

- Feltrapport: Presentasjonar av forskingsmiljø rundt om i landet. Kva metodar bruker dei, og kva finn dei ut? Vi legg vekt på geografisk, fagleg og institusjonsnelli spreieing i denne spalten.

- Debattsider: Vi har samla debattstofet bak i bladet, med leiar, kronikk og lesarbrev. Fem faste skribentar frå akademia sirkulerer på å skrive den subjektive spalten "På spissen".

- Boksider med klårare profil. Vi satsar spesielt på å melde bøker innanfor forskingsformidling – bøker skrivne av akademikarar for eit breiare publikum. Utgjevingar om forskings- og utdanningssektoren har framleis ein opplagd plass.

Parallelt med omlegginga av bladet, kjem vi òg med ei ny internettutgåve. På adressa forskerforum.no legg vi ut daglege nyhende, og vi kan dermed fylge opp saker tettare. Det vert høve til å debattere på nettstaden, og vi trur han vert ein viktig arena for stillingsannonser.

Kjære leserar: Skriv gjerne til oss – om saker vi burde ta opp, om forskingsmiljø vi burde vitje eller bøker vi burde melde. Gjev oss kjeft, eller - om de absolutt er i det humøret - skryt.

Helsing redaksjonen

4: Flere kvinnelige rektorer

11 av 25 høyskolerektorer er kvinner. Rekordtallet kan skyldes at kvinner scorer på strengere krav til formell fagkompetanse.

5: Uklare forskningstall

Hvor mye forskes det i næringslivet? Rapporteringen er tilfeldig og resultatene tilsvarende uklare, mener Norsk Industri.

6: Fusjoner eller ei?

Bør universitet og høyskoler fusjonere til større enheter? Ja, mener Tromsø-rektor. Nei, sier NTNU-rektor. Frivillighet er uansett en forutsetning, mener Forskerforbundet.

10: Gjennom labyrinten

Stadig flere utenlandske forskere kommer til Norge. "Norge skal være et attraktivt vertsland for forskning," heter det i forskningsmeldingen. Men her møter de en byråkratilabyrinth.

22: Klok er mulig uten bok

Den høyt utdannede middelklassen er ydmyk i synet på seg selv. Holdningen til den folkelige kulturen er positiv, konkluderer en forskningsgruppe basert i Bergen.

26: Omstridt museumsplan

Et nytt kulturhistorisk museum til to milliarder er planlagt reist i Middelalderparken i Oslo. Riksantikvaren går mot nybygging på arkeologisk grunn.

FASTE SIDER

18: Samtalens: Ole Didrik Lærum

21: Bilder fra akademia

30: Akademia i tall

31: Leder

34: Kronikk

34: Debatt

37: Nye bøker

41: Informasjon fra forbundet

Forskerforum

Nr. 8 /2007 – 39. årgang

Fagblad om forskning og høyere utdanning. Forskerforum blir redigert etter redaktørplakaten og er medlem i Fagpressen.

UTGIVER: Forskerforbundet, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo, Telefon: 21 02 34 00 / Telefaks: 21 02 34 01

ANSVARLIG REDAKTØR: INGAR MYKING, ingar.myking@forskerforum.no,

REDAKSJONSSEKRETÆR: KJETIL A. BROTTVEIT, kjetil.brottveit@forskerforum.no. JOURNALIST: IDA KVITTINGEN, id.a.kvittingen@forskerforum.no

KONTAKT REDAKSJONEN: redaksjonen@forskerforum.no

REDAKSJONSRÅD: Martin Eide, professor UiB, Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiT. Reidun Høydal, Møreforskning/Høgskulen i Volda

ANNONSER: Arne Aardalsbakke, Telefon: 64 87 67 90, Telefaks: 64 87 67 91, E-post: forskerforum@c2i.net

For fortlopende oppdatering: www.forskerforum.no

Design: Concorde Design. Trykk: Øyvind Glomvik AS

ISSN 0800-1715. Opplag: 17 000

Rekordmange kvinner på topp

11 av 25 høyskolerektorer er kvinner – det høyeste tallet noensinne.

Forklaringen kan være høyere krav til faglig legitimitet.

Denne høsten har de statlige høyskolene valgt inn flere kvinnelige toppledere enn noen gang tidligere. Hele 11 av 25 rektorer er kvinner. Nyvalgt rektor ved Høgskolen i Østfold, Elin Nesje Vestli, mener den høye kvinneandelen på ingen måte er tilfeldig.

– De kvinnelige rektorene er jevnt over yngre enn sine mannlige forgjengere, og i mange tilfeller har vi høyere formell kompetanse, sier Nesje Vestli (46), som er professor i tysk litteratur med eksamen fra Oslo, Berlin og Wien. Den nyvalgte høyskolerektoren har observert en markant stigning i kompetansenivået generelt ved statlige høyskoler de siste årene.

– For å ha et greit liv som rektor trenger du solid faglig legitimitet, og en god del kvinner er opptatt av å ha den faglige kompetansen i orden før vi tar på oss en slik rolle, sier Nesje Vestli til Forskerforum. Hun er dessuten opptatt av signaleffekten overfor studentene.

– Etter rektorvalget kom det en student til meg og sa hun trodde det bare var eldre menn som kunne være rektorer. Som rollemodell oppfordrer jeg kvinnelige studenter til ikke å stoppe utdanningen ved bachelorgraden, sier Elin Nesje Vestli.

Første kvinne

Samtlige kvinnelige rektorer Forskerforum har snakket med, bekrefter at de finner den økende profesjonaliseringen av høyskolene relevant for kvinneandelen i toppledelsen. Økende krav til dokumentasjon og etterprøvbar rutiner – ikke minst i NOKUT-sammenheng – gjør det vanskeligere å ”bløffe” trygghet og kompetanse. Dermed faller en av mennenes tradisjonelle fordele som ledere bort.

– Jeg ble spurtt om å stille som rektor for fire år siden og for åtte år siden, men jeg ville kvalifisere meg først, forteller førsteamanuensis Bente Ohnstad ved Høgskolen i Lillehammer (HiL). Ohnstad, som er jurist, har vært dekan i tre år og sittet i høgskolestyret i fire år før hun lot seg velge og ble den første kvinnelige rektoren på HiL.

Formell fagkompetanse er viktig for legitimeten til rektor, i likhet med evnen til å kommunisere og ha sosiale antenner i organisasjonen, sier Ohnstad.

Sterk faglig vilje

Det nykronede Universitetet i Agder (UiA) har hentet en kvinnelig rektor utenfor universitetet. Professor Torunn Lauvdal er tidligere lærer med doktorgrad i pedagogikk og erfaring som leder i instituttsektoren. Tidligere kollegaer kan for-

Elin Nesje Vestli

Bente Ohnstad

Torunn Lauvdal

Bente Rasmussen

telle at hun sprer energi, er positiv til de ansattes ideer og fungerer som en faglig inspirator. Selv har hun tenkt mye på fordelene og ulemperne ved å være kvinnelig toppleder i akademia.

– Tilbakemeldingen fra institusjonen og omgivelsene er at folk synes det var viktig å få en kvinnelig rektor, sier Lauvdal. Hun synes ikke det spiller så stor rolle for rektorfunksjonen om man er kvinne eller mann.

– Men jeg har en symbolfunksjon som er svært viktig for studentene, sier Lauvdal. UiA-rektoren bemerket at skoleverket allerede har opplevd et inntog av kvinnelige skoleledere med en sterkt vilje til å utrette noe faglig.

– Mange kvinner ble ledere fordi de skulle utrette noe, ikke bare fordi de ville lede, påpeker Lauvdal. Hun ønsker selv å både utnytte de formelle strukturene på universitetet og skape uformelle dialoger, spesielt for å få fram en diskurs om universitetets rolle og identitet. Sterk vilje til å utrette noe faglig.

Viktig for høyskolene

Kombinasjonen av faglig tyngde og akademiske kvalifikasjoner er nøyaktig hva høyskolene trenger, mener NTNU-professor.

Kjønnsforsker og professor Bente Rasmussen ved NTNU mener årets rektorvalg ved høyskolene er interessant og kan tegne et nytt bilde av rekrutteringsmekanismen til rektorstillingen i høyskolesektoren. Rasmussen står bak rapporten ”Nye kvinneliv. Kvinner i menns organisasjoner” sammen med Elin Kvande.

Endring i rekruttering

– Akademiseringen i høyskolesektoren har ført til at personer utenfra med høyere akademisk status, men som er ukvalifisert i faget, kunne bli overordnet lærerne på profesjonsutdan-

ningene som har sittet inne med kunnskapen, påpeker Rasmussen.

– Når det er kommet mange flere kvinnelige rektorer, kan dette ha sammenheng med en endring i rekruttering fra de mannsdominerte fagene til de kvinnedominerte profesjonsutdanningsene, sier Rasmussen. Hun oppfatter det som interessant at de nye kvinnelige rektorene oppgir at faglige kvalifikasjoner legitimerer rektorrolen.

Høyere kvalitet

– Det kan tyde på at representanter for de tradisjonelle kvinneprosjeksjonsutdanningsene nå har kommet så langt at de har oppnådd både praktisk faglig tyngde og de formelle akademiske kvalifikasjonene. Slike ledere er viktige for høyskolene og vil gi høyere kvalitet på profesjonsutdanningsene framover, sier NTNU-professoren.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

Kvinnelige høyskolerektorer

Høgskolen i Akershus: Gyrid Garshol
Høgskolen i Bergen: Eli Bergsvik
Høgskolen i Buskerud: Kristin Ørmen Johnsen
Høgskolen i Harstad: Inger Aksberg Johansen
Høgskolen i Hedmark: Lise Iversen Kulbrandstad
Høgskolen i Lillehammer: Bente Ohnstad
Høgskolen i Molde: Solfrid Vatne
Høgskolen i Oslo: Sissel Østberg
Høgskolen i Sogn og Fjordane: Åse Løkland
Høgskolen i Østfold: Elin Nesje Vestli
Samisk Høgskole: Mai Britt Utsi

Forskningen feilrapporteres

Tilfeldig rapportering av grunnforskning, anvendt forskning, utviklingsarbeid og innovasjon gjør at Norge mangler klare data om forskningen i næringslivet, hevder Norsk Industri.

■ Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) utfører olje- og gasssektoren tre prosent grunnforskning, 71 prosent anvendt forskning og 27 prosent utviklingsarbeid. Eksempelet stammer fra innrapporterte data fra et hundretalls bedrifter der tellingen blir ensattet fordi den mangler fast praksis eller retningslinjer, hevder Norsk Industri.

Ifølge organisasjonen, som representerer 2000 medlemsbedrifter med 110 000 ansatte, bør FoU-rapporteringen i næringslivet ikke brukes av regjeringen.

Ministerens feilskjær

– Denne feilkilden gjelder hele OECD-området, og tallene blir brukt av kunnskapsministeren til å ta det berømte hvileskjæret, sier fagansvarlig for FoU i Norsk Industri, John Vigrestad. Han unngår konsekvent skillet mellom innovasjon, forskning og utvikling i sine rapporter.

– Hva som er forskning og hva som er innovasjon er selve tusenkroneprosørsmålet når man er ferdig med en prosess og skal rapportere til myndighetene hva slags arbeid bedriften har gjort, sier Vigrestad. Han ser det slik at mange norske bedrifter er for restriktive med hva som er forskning og utviklingsarbeid, og at bedriften som rapporterer ”innovasjon,” trekker ned FoU-statistikken.

– Våre undersøkelser viser at de 20 bedriftene

FoU-statistikken fra næringslivet kan ikke fortelle hva som er forskning, utvikling eller innovasjon ut fra rapporterte kostnader, ifølge FoU-fagansvarlig John Vigrestad i Norsk Industri.

i Norge som oppgir at de forsker mest, også oppgir høgskoler, universiteter og instituttsektoren som viktigste samarbeidspartner for FoU, sier Vigrestad.

Fraråder ”frascatimanualen”

FoU-statistikken fra SSB bygger på ”frascatimanualen”, som inneholder OECD-landenes felles retningslinjer for å få fram sammenlignbar FoU-statistikk på tvers av landegrensene. Manualen definerer grunnforskning, anvendt forskning og utviklingsarbeid blant annet ut fra det primære formålet med aktivitetene. Forskere som Forskerforum har snakket med, kan imidlertid bekrefte at industrien verken kan eller bør klassifisere sine FoU-aktiviteter slik Frascatimanualen legger opp til.

Ikke enig

Seniorrådgiver Frank Foy i SSB står for innsamlingen av FoU-statistikk og bekrefter at mange bedrifter finner det vanskelig å skille mellom forskning og utvikling i sin rapportering av kostnader. I tilfeller der industrie og offentlige forskningsinstitusjoner arbeider i integrerte prosesser hvor kommersialisering er en del av FoU-arbeidet, blir det ifølge Foy vanskelig å si hva som ikke er FoU-kostnader.

– Frascatimanualen er gjenstand for stadig revisjon, men jeg er ikke enig i at man skal slå sammen innovasjon og FoU i én statistikk, sier Foy til Forskerforum.

Industrien er kommet for å bli

Hva som er grunnforskning, anvendt forskning og utviklingsarbeid er et spørsmål om utdanningen av nye forskere, ifølge Stavanger-professor med industripartnere.

Komplekstetten i oppgavene som skal utføres i næringslivet bestemmer hvilke form forskningen får. Deretter forsøker man å bryte ned skillene mellom de ulike arbeidsoppgavene, enten det kalles grunnforskning eller kommersialisering.

Dette hevder administrerende direktør Gro Cederløf i Risavika senter for miljø og gassteknologi, et testcenter for miljøvennlig energi under bygging utenfor Stavanger.

Byggingen av Risavika betales av Statoil, Shell og Lyse, og forskningen skal blant annet utføres i JIP'er (joint industry projects) sammen med Forskningsrådet, EU, universitet og institutter.

– I Risavika ønsker vi å slå sammen grunnforskning, anvendt forskning og testing, sier forskningssjef Øystein Lund Bø ved IRIS (International Research Institute in Stavanger.)

– Det viktigste produktet i samarbeidet mellom industrien og akademien er kunnskaps-

bæreren i kjøtt og blod. Den virksomheten vi har, vil lede til kunnskapsutvikling. Der er forskerne innblandet, og under denne prosessen utdannes forskere som dermed får kunnskaper som etterspørres av industrien, påpeker Assadi.

Ifølge direktør Gro Cederløf er intellektuelle rettigheter og konfidensialitet et nøkkelord i kontakten mellom forskningsmiljøer og industri.

– Hvem som har rett til hva må være fullstendig klart på forhånd, sier hun.

Forskingssjef Øystein Lund Bø viser til at forskerne alltid ønsker en generell rett til å bruke kunnskapen fra prosjektene, mens industripartnerne som regel oppnår en spesiell rett til teknologien og applikasjonene. Forskningssjefen ved IRIS kan vise til tilfeller hvor doktoravhandlingen er blitt delt ut under disputasen og samlet inn igjen etterpå.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

– Ingen må tvinges til sammenslåing

Hvis universitet og høyskoler skal slås sammen, må det skje frivillig, mener Bjarne Hodne, leder i Forskerforbundet.

■ Kompetansen i norsk høyere utdanning er for spredd. Noen fagmiljø er for spinkle, mener Steinar Stjernø, som leder utvalget for høyere utdanning (se ramme). Men samarbeid i nettverk og fusjoner kan ikke være påvunget ovenfra, understreker Forskerforbundet, som nylig har avlevert sine innspill til utvalget.

Faglighet, frivillighet og medbestemmelse, oppsummer Hodne i tre nøkkelord.

– Hvis konklusjonen til utvalget blir at institusjoner bør fusjoneres, må det ikke skje ved at man presser på som i Danmark. Dette har ikke svart til forventningene, sier Hodne. Han viser til prosessen der en rekke institusjoner i høyere utdanning og forskning ble sammenslått med sterk oppstyring fra departementet.

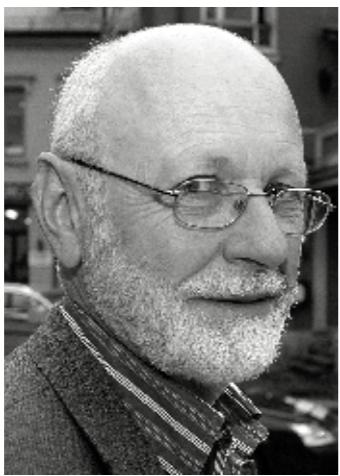
Kollegiale organer

– Stjernø-utvalget forsøker å finne en struktur som ivaretar effektivitet, ressursnytting og faglig kvalitet og bredde. For oss blir det viktig å ha en struktur som kan opprettholde og fremme kvalitet. Omstruktureringer må dessuten være basert på medbestemmelse både i prosessen og når den nye strukturen foreligger, sier Hodne.

“De fusjonerte institusjonene blir store institusjoner med komplisert struktur og behov for sterkt styring med nye styringsnivåer og interne omorganiseringer. Forbundet forutsetter at det opprettes kollegiale organer for å sikre demokrati og medbestemmelse på alle styringsnivåer, også eventuelt nye,” heter det i innspillet.

Universitet som i dag

Stjernøvurderer også om dagens universitetskriterier bør beholdes. Nå kreves det fem mastergrader og fire doktorgrader for å øke universitetsstatus. Utvalgslederen mener en videreføring av ordningen sannsynligvis vil medføre at vi kommer opp i 12 universitet i 2020. Stjernø

Eventuelle sammenslåinger må bygge på faglighet, frivillighet og medbestemmelse, mener Bjarne Hodne, leder i Forskerforbundet.

mener videre at sektoren bruker for mye energi på spørsmålet om universitetsstatus, og han har luftet disse alternativene:

- En kraftig innstramming med strengere kriterium
- Frislip av universitetstittelen
- Redusering av kravet til én doktorgrad.

Forskerforbundet ønsker imidlertid å beholde universitetskriteriene som i dag.

– Stjernø tenker strukturet og prøver å finne modeller som kan bedre samvirket mellom institusjonene og gi større ressursnytelse. Hvis høgskolene bruker mye tid på å kvalifisere seg til å bli universitet, kan det isolert sett sees på som en ulempe. Men de vil da samtidig heve kvaliteten, og dette er da ingen ulempe. Derfor holder Forskerforbundet på at fire doktorgrader bør være et krav for å bli universitet.

– Stjernø er bekymret for at kompetansen i høyere utdanning er for oppsplittet. Vil ikke en slik tendens bare øke dersom vi får stadig flere universitet med til dels små fagmiljø?

– Dersom dagens ordning fører til at vi får 12 universitet, får vi se om det blir aktuelt med fusjoner. Problemet med å kommentere Stjernø-utvalgets arbeid er at innstillingen ikke foreligger, sier Hodne.

Tromsø ønsker dansk modell

Myndighetene kan imøtestå løsninger på sektorens største problemer dersom universiteter og høgskoler fusjonerer. Dette hevder rektor Jarle Aarbakke ved Universitetet i Tromsø (UiT). Aarbakke er klar på at en nettverksløsning ikke er tilstrekkelig når ny struktur skal fastlegges.

– Nettverk og samarbeid holder vi på med hele tiden, og det har klare begrensninger på hvor mye man kan få ut av dette, sier Aarbakke.

– Vi ønsker ikke en stor distribuert universitetsmodell innenfor dagens insentivbaserte tildelingssystem. Det er lite, om noe, samarbeidsinsentiv i måten sektoren styres og finansieres på i dag, sier Digernes til Forskerforum. Han tror et framtidig universitet som har fusjonert inn høgskoler, vil bli et tungrodd system som bygger inn konflikter.

Slipper gammelt revir

Aarbakke viser til Danmark, hvor høgskoler, universitet og forskningsinstitutter nylig ble slått sammen over hele landet.

– Danmark har foretatt en sammensmelting av store institusjoner hvor blant annet Universitetet i Aarhus fusjonerte med Danmarks Pædagogiske Universitet, som har campus i København, forteller Aarbakke. Hvis Stjernø-utvalget anbefaler fusjon mellom universitet og høgskoler, trenger det ikke begrenses til nærområdet, ifølge UiT-rekturen.

– Vårt universitet må kunne opprette campus også andre steder enn i Tromsø, sier Aarbakke. Han konstaterer at forskningsmiljøene i byen er i ferd med å gi slipp på gamle revirer under den pågående fusjonsprosessen mellom høgskolen og universitetet.

– For å løse problemet som kalles akademisk drift, bidrar universitetet med rettigheten til å opprette mastergrader og doktorgrader og dermed profesjonalisere utdanningene i en ny institusjon, sier Aarbakke.

Oslo skeptisk

Rektor Geir Ellingsrud ved Universitetet i Oslo (UiO) er skeptisk til en sammenslåing mellom et breddeuniversitet og en eller flere høgskoler.

– De store kulturforskjellene mellom høgskolene og universitetet gjør en slik prosess meget problematisk, sier Ellingsrud. Han er imidlertid positiv til en nettverksløsning mellom høgskole og universitet.

– Hvis noen høgskoler vil inngå samarbeid med Universitetet i Oslo, har jeg ingen problemer med det. At noen høgskoler skulle ønske å slå seg sammen for å oppnå kritisk masse, er noe jeg med respekt å melde kan forstå, sier Ellingsrud.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN OG KJETIL A. BROTTVEIT

Stjernø-utvalget

- Stjernø-utvalget for høyere utdanning skal innen utløpet av 2007 gi anbefalinger om den videre utviklingen av universitets- og høyskolesektoren i Norge i et tidsperspektiv på 10-20 år.
- Steinar Stjernø skisserer tre mulige universitetsmodeller: Nettverk mellom universitet og høgskoler, sammenslåing av mindre høgskoler, samt sammenslåing av universitet og høgskoler.

– SV har neglisjert og bagatellisert forventningene fra viktige støttespillere, særlig til utdanning og miljøspørsmål, sier Unio-leder Anders Folkestad. (Foto: Scanpix)

POLITIKK

SV i trøbbel

– SV har neglisjert og bagatellisert forventningene fra viktige støttespillere, særlig til utdanning og miljøspørsmål, sier Unio-leder, Anders Folkestad.

Leder i SVs utdanningspolitiske utvalg, Oddny Miljeteig er klar i talen om forskning og utdanning.

Soria Moria-erklæringen er ikke oppfylt på dette feltet. Nå må det komme, rett og slett. Det er vel så enkelt som det, sier Miljeteig.

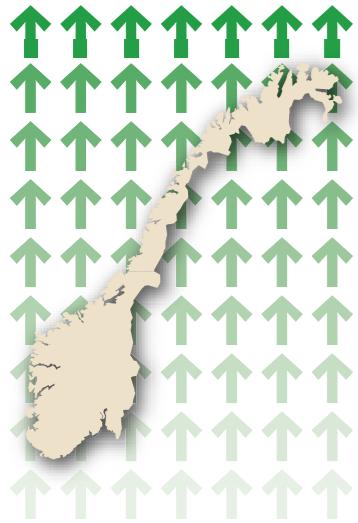
SV-leder Kristin Halvorsen går i strupen på Djupedals mange kritikere i utdanningsmiljøene.

– De viser en oppsiktivekende mangel på politisk innsikt, sier hun til Dagsavisen.

– Jeg er overrasket over at folk med så høy utdanning kan så lite om politikk, sier Halvorsen om Djupedals kritikere. At ministeren får stryk-karakter av akademikerne, tar hun med knusende ro.

– Å skyte kunnskapsministeren fordi man ikke får full uttelling for sine ønsker, blir helt feil, fastslår SV-lederen hoderistende. Hun innrømmer likevel at det var en tabbe å gi lærestedene kutt i bevilgningen til årets statsbudsjett.

AV INGAR MYKING

Sykler for grunnforskning

■ En rekke norske forskere vil i oktober sykle fra Stockholm til Oslo i protest mot regjeringens forskningspolitikk. Forskerne har en klar appell: Biomedisinsk grunnforskning i Norge lider fordi staten bidrar for lite og mekanismar som stimulerer til bidrag fra næringslivet og private aktører mangler. Det er på tide at politikerne tar oppdraget slik at grunnforskningen i verdens rikeste land kan hevde seg i forhold til våre naboer og gode norske forskere kan konkurrere internasjonalt. Fremtidens helsestilbud er avhengig av dette! Uten grunnforskning, ingen anvendt forskning! Syklistene ankommer Eidsvoll plass torsdag 18. oktober 2007 kl. 15.30. Der vil det avholdes demonstrasjon og appeller.

Norge slår alle

■ Ingen andre vestlige land har hatt like rask økonomisk vekst som Norge. – Vi har hatt så høy vekst tidligere også, men forskjellen er at det ikke har gått bra, sier Øystein Olsen, administrerende direktør i SSB til Dagens Næringsliv.

Byrået anslår en vekst på 5,1 prosent i år. De siste fire årene har norsk økonomi vokst med over 20 prosent, noe som plasserer Norge på en solid førsteplass i vestlig sammenheng. Hellas på plass nummer to har vokst med 17,5 prosent, mens Sverige har vokst med 16,4 prosent, ifølge statistikk fra OECD.

Man må til fremvoksende økonominer i Øst-Europa og Asia for å finne bedre vekst enn den Norge har vært gjennom de siste fire årene. Til sammenligning har Kina vokst med 48,6 prosent siden 2004, mens Slovakia har vokst med 31,5 prosent.

Karakterkaos ved BI.

■ «... det har versert en rekke skalaer for konvertering av poengskoress til bokstavkarakterer – jeg valgte den gale. Dette beklager jeg.» Slik lød e-posten som gikk ut til 30 masterstudenter i markedsføring ved Handelshøyskolen BI, skriver Dagens Næringsliv. E-posten er skrevet av fagsjef og professor ved Institutt for markedsføring, Tor W. Andreassen. Til tross for at sensoren innrømmer sin egen feil, hevder rektor Tom Colbjørnsen at det ikke har forekommert noen feil. Saken her er at det ikke eksisterer noen vedtatt policy på hva slags skala BI-sensorer skal bruke i karaktersettingen, utover Universitets- og høgskolerådets vedtatte normer, sier Colbjørnsen til DN.

Studenter foretrekker andre land

■ Til tross for en ørliten fremgang ligger Norge fortsatt blant jumboene i OECD-landenes kamp om internasjonale studenter. I 2005 var andelen utenlandsstudenter i Norge på 1,85 prosent, mens tallene for Sverige, Danmark og Finland lå mellom 3,5 og 4,5 prosent. Rapporten antyder likevel at Norge har en svak fremgang fra året før, hvor tilsvarende tall var 1,7 prosent. Statssekretær i Kunnskapsdepartementet, Per Botolf Maurseth mener Norge har et fortrinn som destinasjon for internasjonale studenter sammenlignet med mange andre land, fordi høyere utdanning er gratis, skriver Universitas. – Vi skal gjennomgå vårt virkemiddelapparat i forhold til internasjonaliseringen i forbindelse med en stortingsmelding i 2008. Der vil vi vurdere problemstillinger relatert til innreisende og utreisende studenter, sier han.

Snart klar med fusk-rapporten

■ Granskningen av den tidligere professoren ved UMB som er mistenkt for juks vil være klar i november, skriver Østlandets Blad. Det var i september i fjor at det ble kjent at en professor ved Institutt for naturforvaltning ved UMB var mistenkt for forskningsfusk. En tidligere doktorgradsstipendiat varslet om mulig juks etter å ha funnet mangler ved et datamateriale i et forskningsprosjekt utført av professoren. I tillegg til å være tilknyttet UMB, var professoren også tilknyttet Universitetet i Oslo. Fra 1997 til 2004 skal han ha mottatt minst ti millioner kroner fra Norges forskningsråd til ulike forskningsprosjekter. Det meste av pengene mottok han mens han var tilknyttet UMB.

Fjerner formuesskatt på forskning

■ Regjeringen vil fremme forslag om en endring i skatteloven som klargjør at forskningsstiftelser ikke skal betale formuesskatt. Endringen omhandler imidlertid ikke fritak for inntektskatt. Den foreslalte lovendringen vil fjerne en uklarhet som rammer forskningsinstitutter organisert som stiftelser. Endringene berører ikke forskningsinstitutter organisert som aksjeselskaper, fordi aksjeselskaper ikke betaler formuesskatt. Lovendringen vil gjelde fra inntektsåret 2008.

Konsernsjef i Nofima

■ Styret i Nofima har ansatt professor dr.philos. Ørjan Olsvik som konsernsjef for det nye blågrønne forskningskonsernet. Han tiltrer stillingen 1. januar 2008. Ørjan Olsvik er professor ved Det medisinske fakultet, Universitetet i Tromsø, og har ledet Avdeling for medisinsk mikrobiologi.

Freder SV-Djupedal

■ Kunnskapsminister Øystein Djupedal fredes i regjeringen og får trolig fortsette som statsråd. Det sier flere kilder i regjeringssystemet VG har snakket med. Djupedal vil ikke kommentere statsrådspekulasjoner, men sier han skal ta sitt ansvar for at SV ble halvert i kommunevalget. Kildene mener det er helt uaktuelt å flytte på kunnskapsminister Øystein Djupedal nå. Han er en av SV-leder Kristin Halvorsens nærmeste rádgivere, han står sterkt internt i regjeringen og SV-ledelsen mener han gjør en langt bedre jobb nå enn i begynnelsen av statsrådsgjerningen. På SVs landsstyremøte i september tok Kristin Halvorsen selvkritikk for at regjeringen kuttet en prosent i budsjettene til universiteter og høyskoler i fjor. Kuttene ga signaler om at Djupedal og skolepartiet SV nedprioriterer høyere utdanning. – Jeg advarte Kristin mot å kutte en prosent til høyskolene og universitetene. Nå sier hun at hun angår. Vi har stått sterkt i disse miljøene, men reaksjonene på kuttene ble sterke, sier Djupedal til VG.

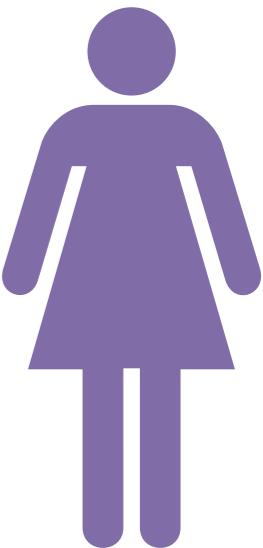

Polarforskere avslutter i Oslo

■ Norge skal være vertskap for sluttkonferansen etter Det internasjonale polaråret. Konferansen vil samle flere tusen polarforskere i Oslo i juni 2010. Polaråret 2007-2008 er det største internasjonale forskningssamarbeidet på 50 år. Over 50.000 teknikere og forskere fra mer enn 60 land deltar i programmet. Polaråret skal samle inn store mengder data fra både Arktis og Antarktis gjennom to sommersesonger i nord og sør. De dominerende temaene knytter seg til årsakene til og konsekvensene av klimaendringene.

Høyt utdannede tjener lite

■ Ifølge OECDs utdanningsrapport «Education at a glance 2007» kan en norsk kvinne og mann med høyere utdanning forvente seg en lønn som er 34 prosent høyere enn den norske gjennomsnittslønnen. Det gir Norge en delt 19. plass på OECDs liste bestående av 26 medlemsland. Kun New Zealand, Spania, Sverige og Danmark har mindre lønnsforskjeller enn Norge. Ungarn troner suverent på topp. Her har en høyere utdannet person en lønn som er 125 prosent høyere enn landets gjennomsnittslønn. På andre plass finner vi Tsjekkia der høyere utdannelse gir en lønn som er 81 prosent høyere enn snittet. I Portugal gir høy utdannelse en lønn som er 79 prosent høyere enn landets snittlønn.

Vil gjeninnføre øremarking

■ Komité for integreringstiltak – Kvinner i forskning har siden 2005 vurdert muligheten for å gjeninnføre øremarking av vitenskapelige stillinger for kvinner i Norge. Komiteen ber nå Kunnskapsdepartementet ta stilling i øremerkingsaken. Norsk Studentunion har tidligere oppfordret Kunnskapsdepartementet om å ta i bruk dette virkemiddelet igjen, med argumentasjon om at endringer i EU-regelverket åpnet for dette. NSU har fått støtte fra universitetene i Bergen og Oslo. Også landsstyremøtet i SV har nylig gått inn for en slik ordning.

Mer til forskning i Sverige

■ I forslaget til svensk statsbudsjett for 2008 lover den nye borgerlige regjeringen 1,6 milliarder mer til forskning. Universiteter og høyskoler, det svenska forskningsrådet og innovasjonsrådet vil få to milliarder, mens det kuttes 400 millioner ved å legge ned et institutt for arbeidslivsforskning og nedskjæring innenfor forsvarsforskningen. SULF (Sveriges universitetslærarförbund) organiserer lektorer, forskere og stipendiater ved svenska universitet og høyskoler. De er misfornøyd med at heller ikke Sverige nærmere målet om at offentlige forskningsmidler skal tilsvare en prosent av landets BNP. EU's medlemsland har en målsettingen om at tre prosent av det enkelte medlemslands BNP skal gå til forskning og innovasjon innen 2010. Norge har det samme målet. I 2005 lå vi på 1,51 prosent av BNP, mens Finland tronet øverst i Norden med hele 3,5 prosent.

Økonomiproblemer for oslo-jus

■ En dempet stemming og en følelse av usikkerhet for framtiden hersker om dagen ved Det juridiske fakultet, UiO. Årsaken ligger hovedsakelig i et tap av studiepoengsinntekter på ca 7 millioner kroner, skriver Uniforum. For å kompensere for tapet planlegges kraftige kutt i midlene til så vel forskning som undervisning og studietilbud i budsjettet for 2008. At Det juridiske fakultet sliter bekreftes også i en vurdering fakultetet har fått fra NOKUT. Denne konkluderer med at jusstudiet er for dårlig finansiert, og at studentene overlates for mye til seg selv. De store kuttene forverrer denne situasjonen. Rapporten anbefaler at fakultetet blir tilført mer ressurser.

Tøft møte med Norge

Som de fleste nyankomne utenlandske forskere, må doktorgradsstipendiat Muhammad Fadlisyah stort sett finne fram på egenhånd i byråkratijungelen i Oslo. Veileder Peter Ølveczky tar av forskningstida si for å hjelpe der han kan.

AV IDA KVITTINGEN OG KJETIL A. BROTTVEIT FOTO: LINDA BOURNANE ENGBERTH

Muhammad Fadlyyah er fra Indonesia. Han er nybakt forsker og kan glede seg til å fått på en faglig interessant doktorgrad ved Norges største universitet. 36-åringen håper å bli i tre år. Det han ikke kan glede seg til, er usikkerheten rundt hvor han skal bo etter jul, lange søknadsrunder hos Utledningsdirektoratet (UDI), og manglende informasjon om sine plikter og rettigheter som innvandrer i Norge.

– Jeg fikk altfor dårlig informasjon før jeg kom til Norge. Den norske ambassaden i Jakarta hadde nesten ingen nyttig informasjon, jeg fikk ulike beskjeder fra forskjellige personer ved Studentsamskipnaden i Oslo (SiO), og det var lenge uklart om jeg i det hele tatt fikk noe sted å bo. Det var forvirrende, sier den ferske doktorgradsstudenten ved Institutt for informatikk, Universitetet i Oslo (UiO).

Da han kom til Oslo i begynnelsen av september, måtte han klare seg med en lapp med beskjed om hvilke myndigheter han skulle kontakte, et kart i hånd og noen oppmunrende ord fra veilederen sin da han skulle navigere blant ulike offentlige instanser og søkeradsprosedyrer

som møter utlendinger som kommer til Norge. Det er mer enn hva nyankomne forskere har fått tidligere.

– Det gikk jo greit, sier Fadlyyah og smiler beskjedent. Han stiller ikke høye krav til ankomsten, og er fornøyd med den enkle studenthybelen han til slutt fikk tildelt på Bjerke Studenthus – foreløpig fram til desember.

– Jeg er heldig som har en veileder som tok seg av meg, legger han til.

Førsteamanuensis Peter Ølveczky brukte to dager på å reise rundt med t-banen med stipendiatene han har veiledingsansvar for, og ytterligere tid på telefoner for å ordne bolig og registrering i lønnssystemet. Det var i stor grad han som sørget for at Fadlyyah fikk den informasjonen han trengte. Ølveczky anser det som vanlig høflighet at universitetet stiller opp for sine gjester, men ergrer seg over at han, som forsker, må bruke mye tid på det som burde være et administrativt ansvar.

– Hvis universitetet vil ha arbeidskraft, må det ta godt i mot den. Da nyter det ikke bare å si at folk skal greie seg selv. At noen henter dem ved

flytoget og viser dem hvor de skal bo, er en veileders ansvar, men det er ikke min oppgave å sørge for en forskers ankomst forøvrig. Men det er jo ingen oppnevnt person her til å ordne det praktiske, så da må jeg gjøre det, sier han.

Sover på roterommet

Antall utenlandske forskere ved norske universiteter og høyskoler økte med 70 prosent mellom 2002 og 2006. I fjor var det over 1300. Fadlyyah tilhører en av de raskest voksende gruppene; asiatiske. Nesten åtte av ti utenlandske forskere som befant seg i Norge i 2006 var fortsatt europeere, men antall asiatiske forskere i Norge er mangeoblet de siste årene. Mens det i 2002 bare var registrert én asiatisk gjesteforsker i Norge, var tallet 92 i 2006. Doktorgradsstipendiater som Fadlyyah strømmer særlig til matematisk-naturvitenskapelige og teknologiske fag. Disse fagfeltene er avhengige av utlendinger, fordi det ikke finnes et tilstrekkelig antall norske sökere.

Tross den store økningen har UiO, i likhet med de fleste andre universitetene, ikke noe sentralt mottaksapparat for utenlandske forskere.

Noen institutter har en fast person som stiller opp, andre steder er det ikke avklart hvem som har ansvar for utlendingene. Ad hoc-løsningsflorerer, og det blir ofte tilfeldig hva slags hjelp man får. Det enkelte institutt er avhengig av godhjertede ansatte som melder seg frivillig til å ta seg av de nyankomne. Langt fra alle er så heldige som Muhammad Fadlyyah at de har en kollega eller veileder som setter av tid til dem.

– Vi kan ikke gjøre annet enn å sende dem av gärde med en utskrift fra internett med retningslinjer og et kart, sier kontorsjef ved Institutt for Informatikk, Narve Trædal.

Mens han snakker med Forskerforum, kommer flere utenlandske forskere til skranken for å be ham om hjelp.

– Vi har fått klager, og har prøvd å skjerpe oss. Problemet er at UiO har hatt et altfor dårlig system for informasjon sentralt. Alt det som skal ordnes rundt mottaket blir for mye å håndtere for det enkelte institutt.

Tilgangen til bolig volder de ansatte mye hodebry. Med en sprengt boligsituasjon for studenter, må UiO stadig innlosjere forskere på hoteller og pensjonater. Av og til ender gjesteforskere

til og med på roterommet hjemme hos kolleger, forteller Trædal.

Han hevder at stipendiater og forskere faller mellom to stoler på flere måter. Det eksisterer for få egne boliger for dem, og få sosiale tilbud. Mens det er fokus på egne tilbud til utenlandske studenter, glemmer man at ikke alle ansatte er nordmenn.

I noen tilfeller tar det så lang tid å få oppholdstillatelse at forskerne nesten ikke er på plass før de må reise igjen. **Olaug Husabø**

– Alle strategier ved universitetet går jo ut på økt internasjonalisering, men det mottaksapparatet vi har nå er ikke bra nok. Mange utenlandske forskere opplever at de blir overlatt til seg selv fordi det ikke er laget noen helhetlig struktur ved NTNU, sier Kristin Dæhli, prosjektleder for internasjonal forskermobilitet.

Det er imidlertid endringer i gjære ved institusjonene. UiB nedsatte to arbeidsgrupper i

vår, den ene utvikler en ny informasjonsportal på nett som skal være ferdig innen utgangen av året, den andre har sett på mottakstjenester og konkludert med at det er behov for å få på plass enentral enhet. Tiden vil vise om forslagene får gjennomslag hos universitettsstyret.

Også NTNU regner med en utredning i nærmeste framtid.

– Vi vil arbeide for å få en oversikt over omfanget av problemet, og hvor det brenner mest, sier Dæhli.

Universitetet i Tromsø (UiT) ser behovet for en sentral samordning ved universitetet. Forsknings- og studieavdelingen er i gang med å utarbeide retningslinjer for mottak av gjesteforskere, og UiT har fått på plass en nettside for forskermobilitet, med en e-postadresse hvor utenlandske forskere kan henvende seg.

Ved Universitet for miljø- og biovitenskap (UMB) merker de ansatte merarbeidet med utenlandske forskere.

– Det fører til mye styr å ansette en utlending, i forhold til papirarbeid, det å skaffe hus og lignende. Jeg har ikke tid til det, og savner et apparat ved UMB som kan ta seg av det. Jeg har derfor en høy terskel for å rekryttere utlendinger – de må nesten ha antatt bedre kvalifikasjoner for å veie opp for dette ekstraarbeidet, sier en frustrert professor Vincent Eijlsink.

– Vi kunne sikkert ha gjort mer, vedgar UMB-rektor Knut Hove.

UMB revurderer for tiden dagens organisering av mottaksapparatet, der ansvaret er lagt til instituttene.

Det skjer altså mer enn for bare noen måneder siden. Men prosessen går langsomt. For det handler ikke bare om en nettside og litt mer engelsk. Det handler om å snu en hel tankegang, i følge Suzanne-Ann Stämpfli.

– Hvis vi skal kunne bli gode på internasjonalisering, mener jeg at vi må kunne se alt som foregår ved universitetet gjennom brillene til en

UiO er bygget opp for å betjene norske forskere. Men det må tas høyde for at mer enn ti prosent av våre forskere per i dag er utenlandske. **Suzanne-Ann Stämpfli**

informasjon på engelsk hjelper. Men tilbuddet er langt fra tilfredsstillende ennå.

Rektor Geir Ellingsrud tar sikte på å sette av midler til oppfølgingen av prosjektet i neste års budsjett. Men universitetet har ikke nok penger til å gjennomføre alt det mener er nødvendig for å skape et godt mottaksapparat.

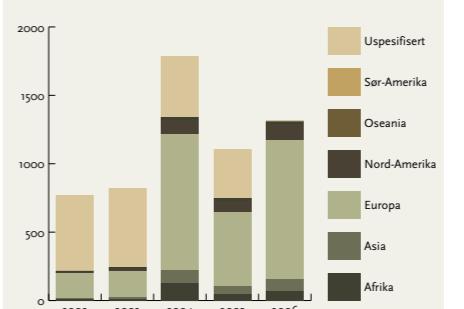
– UiO vil neste år få et budsjett som krever toffe prioriteringer, og det er allerede nå klart at vi ikke har de pengene som kreves for å legge oss på det nivået vi egentlig ønsker, sier Ellingsrud.

Han tror likevel at selv en mindre økning vil gi et merkbart kvalitativt løft, i forhold til dagens situasjon.

Må tenke som en utlending

Også Universitetet i Bergen (UiB) og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) erkjenner at de kunne gjort mer for sine vitenskapelige gjester.

Fakta

Antall utenlandske forskere ved norske universiteter og høyskoler. Tall fra DBH/NSD.

Derfor kommer doktorgradsstipendiater til Norge:

- familiære grunner: 37 prosent
- kjente en eller flere forskere ved det norske instituttet: 24 prosent
- det norske instituttet har et godt faglig omdømme: 21 prosent

Økonomiske rammebetingelser i Norge:
Nær 90 prosent fikk finansiert doktorgraden av norske kilder, bare 3 prosent fikk finansiell støtte fra hjemlandet.

– Jeg har hatt lange forskningsopphold i både USA, England og Canada. Men jeg har aldri opplevd noe lignende. Sundeep Sahay

utenlandsk forsker. Det er strategisk ikke bare å rekruttere utenlandske forskere, men å sørge for at de også er fornøyde og blir gode ambassadører for Norge.

Skrekkeksempel

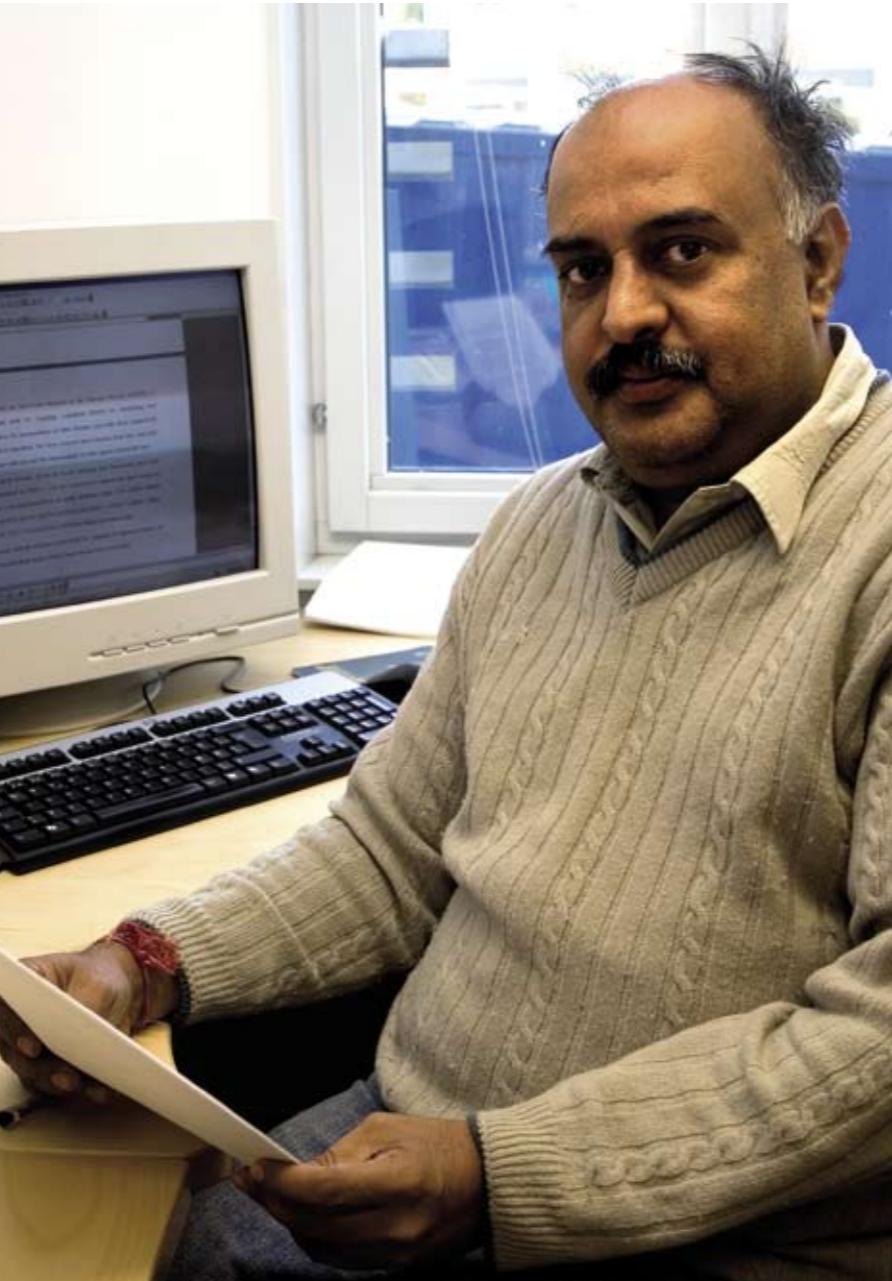
Målet om internasjonalisering er uttrykt i klar-tekst i både Bologna-konvensjonen og hos Universitets- og høgskolerådet (UHR) og Forskningsrådet, som har vedtatt å rette seg etter EUs anbefalinger. Norge har sluttet seg til EUs nettverk ERA-MORE, som skal fremme forskermobilitet i Europa. På de norske nettsidene tilknyttet dette, Eracareers, kan utenlandske forskere finne ledige stillinger og få informasjon om livet som forsker i Norge. De fleste universitetene ønsker å tiltrekke seg flere utenlandske forskere. Også politisk er ambisjonene om økt forskermobilisering nedskrevet; i forskningsmeldingen «Vilje til forskning» (2004-2005) slås det fast at «for at norsk forskning skal holde god kvalitet, er det viktig både at norske forskere reiser ut, og at utenlandske forskere tilbringer tid i norske forskningsmiljøer», og videre at «Norge som attraktivt vertsland for forskning» er et satsingsområde.

Likevel er det mye som gjenstår før en utenlandsk forsker kan føle seg helt velkommen i Norge.

Saken til indiske Sundeep Sahay er selve skrekkeksemplet på Norges behandling av høyt utdannede arbeidsinnvandrere. Den anerkjente IT-professoren har bodd i Norge i over sju år. Like lenge har han vært fast ansatt ved Universitetet i Oslo, som del av et stort, internasjonalt prosjekt om helseinformasjonssystemer. Etter tre år i Norge søkte han om permanent opphold, i henhold til utlendingsforskriftens krav til tre års sammenhengende botid før oppholdet kan bli permanent. Men han fikk ikke bosettingsstillatelsen, fordi han hadde reist for mye. Ingen hadde fortalt Sahay om sjumånedersregelen, som sier at utlendinger med midlertidig opphold ikke kan oppholde seg mer enn sju måneder i utlandet over en treårsperiode hvis de ønsker å få en permanent bosettingstillatelse.

– Jobben min krever at jeg reiser så mye. Det sier seg selv at internasjonalt samarbeid innebærer reising, sier Sahay.

Ironisk nok skyldtes flere av utenlandsreisene som spolerte sjansene for permanent bosetting, oppdrag for regjeringen.

DEN ANERKJENTE IT-PROFESSOREN, Sundeep Sahay har vært fast ansatt ved Universitetet i Oslo i over sju år. Han får likevel ikke permanent opphold i Norge.

Flau over UDI

Sahay har hvert år måttet bruke mye tid på å fornye den midlertidige arbeids- og oppholdstillatelsen som spesialist. Den lange behandlingstiden hos UDI, ofte på flere måneder, førte til at det ble vanskelig å reise ut i jobbsammenheng. Sahay var avhengig av å ha et visum som var gyldig både ved ut- og innreise.

Etter at kolleger i flere år hadde kjempet for å få til en endring og saken til Sahay hadde fått stor medieomtale, gjorde UDI et unntak og ga ham tre års midlertidig oppholdstillatelse i 2005. Like etter, også dette delvis som følge av medieoppslagene, kom de nye reglene som sier at forskere med midlertidig opphold kan være ute i 15 måneder, så lenge åtte måneder er på oppdrag for arbeidsgiver.

Den midlertidige tillatelsen er i ferd med å gå ut, og Sahay søker nå permanent bosetting på ny, i håp om at han denne gangen skal få opphold. Ettersom den gjennomsnittlige behandlingstiden hos UDI er ti måneder, sender han for sikkerhets skyld søknaden et år i forveien. Sahay ser fram til å kunne bruke tida si på forskning i stedet for å diskutere med norske myndigheter. For når han først har fått permanent opphold, regulerer arbeidstillatelsen hans verken reisetid eller hvem han jobber for.

Det ser imidlertid svart ut også denne gangen. Fordi han har hatt forskningsfri et helt år, noe de universitetsansatte kan ta hvert sjette år, er han igjen på kant med loven. Dette selv om reglene er endret. For med til sammen over 15 måneder utenlandsopphold de siste tre årene, er han tilbake ved start.

– Det er helt utrolig, sier leder for Institutt for informatikk, Jens Kaasbøll, som har engasjert seg sterkt i saken til Sahay.

– Jeg blir oppgitt og flau over UDI, sier Kaasbøll.

Han har liten tro på at Sahay vil få søknaden innvilget.

– Får han en ny runde med midlertidige opphold, risikerer vi at vår dyktige kollega finner seg et annet sted å være. Han blir selvsagt svært lei etter hvert, sier Kaasbøll, som har diskutert saken med universitetets jurister og vurderer rettslige skritt som en siste utvei.

Sahay har trolig små muligheter til å få unntak fra 15-månedersregelen. Den ene unntaksmuligheten er av "sterke rimelighetsgrunner", og brukes mest når det er barn inne i bildet. Den gjenværende sjansen, som er litt mer sannsynlig, er at han, etter snart åtte år i Norge, om sider har opparbeidet seg nok botid til å kunne falle innunder regelen om "langvarig opphold i riket", i praksis åtte til ti år.

Ny stortingsmelding

– Men terskelen er generelt relativt høy for å benytte unntaksbestemmelsen, sier underdirektør Snorre Sæther i Statsborger- og bosettingsenheten i UDI.

Han forklarer at det er opp til departementet å eventuelt endre forskriftene, slik at UDI får større sjanse til å gjøre unntak. Statssekretær

Libe Rieber-Mohn i Arbeids- og inkluderingsdepartementet tok i fjor til orde for at UDI skulle få større mulighet til å ta spesielle hensyn i tilfeller som Sahays. Men bortsett fra 15-månedersregelen, har det ikke skjedd noen oppmyking for spesialister.

– Permanent opphold forutsetter at man oppholder seg i landet over en viss tid. Jeg tror det nå er en relativt god balanse mellom ulike hensyn, sier Rieber-Mohn til Forskerforum.

Hun presiserer at personer som Sahay ikke risikerer å miste oppholdstillatelsen, men må vente lengre på permanent opphold.

– Hva vil departementet gjøre for at det skal bli enklere for kunnskapsarbeidere å komme til Norge?

– Primært vil vi gjøre det enklere for alle grupper arbeidsinnvandrere. Hvis arbeidsgivere forbereder saker, og for eksempel innhenter dokumentasjon, kan vi behandle saker på noen få uker. Arbeidsgivers vurdering tillegges vekt, sier hun.

På nyåret kommer regjeringen med en stortingsmelding om arbeidsinnvandring.

– Regjeringen vil her presentere en helhetlig politikk på feltet. Målet er å få til forenklede prosedyrer for arbeidsinnvandrere, sier Rieber-Mohn.

Gir Norge dårlig rykte

Det er ikke bare Sahay som opplever det norske byråkratiet som problematisk. Mange, både utenlandske forskere og de som tar imot dem, klager over en treg og unødvendig omstendelig saksgang hos UDI.

– For gjesteforskere kan det være en stor bøyg å få behandlet en søknad om midlertidig opphold i tide. I noen tilfeller tar det så lang tid å få oppholdstillatelse at forskerne nesten ikke er på plass før de må reise igjen, sier seniorrådgiver Olav Husabø i universitetsadministrasjonen ved UiT.

I dag må utenlandske arbeidstakere oppsøke en rekke offentlige kontorer for å få tillatelses og nødvendig informasjon om blant annet opphold, skattekort og D-nummer. Regjeringen erkjenner at det skaper mye unødvendig bry. I oktober lanseres derfor et nytt servicesenter for utenlandske arbeidstakere og deres arbeidsgivere. Skatteetaten, Utledningsdirektoratet, Politiet og Direktoratet for arbeidstilsynet har gått sammen om det felles senteret, og regjeringen lover at arbeidsinnvandrere heretter skal få hjelp til alt på et sted. Den garanterer også at arbeids- og oppholdstillatelse og skattekort skal komme i løpet av fem virkedager.

– Norge trenger arbeidsinnvandring som et tillegg til den arbeidskraften som kan rekrutteres innenlands, uttaler finansminister Kristin Halvorsen på regjeringens internetsider.

Kaasbøll er ikke i tvil om at Norge vil få et dårlig rykte som forskningsnasjon om vi ikke smart bedrer måten vi tar imot utenlandske forskere på.

– Vil du anbefale utenlandske forskere å komme til Norge?

Hvordan ble du tatt imot som forsker i utlandet?

Anne Kristine Børresen, førsteamannusis i moderne historie, NTNU.
Fire måneder ved Technische Universität Darmstadt, Tyskland.
– På en veldig god måte. Det var en egen sekre-

tær ved avdelingen jeg kom til som tok seg av det administrative. I tillegg hadde jeg en kontaktperson blant de vitenskapelig ansatte, som ordnet det meste før jeg kom.

Tone Bratteteig, førsteamannusis i informatikk, UiO.
Ett år ved Stanford University, California, USA.
– Alt var lagt til rette for at jeg som gjestefor-

sker skulle komme raskt i gang. Jeg fikk god hjelp av administrasjonen til å løse praktiske ting, og hadde en egen kontaktperson som blant annet skaffet meg kontorplass.

Hans K. Stenøien, førsteamannusis i biologi, NTNU.
Tre år ved Uppsala universitet, Sverige.
– På en god måte. De var vant til å ta imot utlendinger. Det var en stor fordel at avstanden til administrasjonen føltes kort. Ansvarsforholdene var ryddige, og det var lett å få hjelp.

– Vel, på kortere opphold, kanskje. Men når det er snakk om lønnet arbeid over lengre tid, er det vanskelig, sier Kaasbøll.

Sundeep Sahay sukker tungt. Han legger ikke skjul på at han er lei av alt byråkrati. Han stortrives i jobben ved UiO, men føler seg lite verdsatt av staten Norge.

– Jeg har reist mye, og hatt lange forskningsopphold i både USA, England og Canada. Men jeg har aldri opplevd noe lignende noe annet sted, sier han, og fortsetter:

– Hvis Norge virkelig mener alvor med ambisjonene om å skape internasjonale forskningsmiljøer, er ikke dette måten å gjøre det på.

USA:

Harvard og Stanford på toppen

■ I fjor vekte den såkalla Shanghai-rankinga ein del oppsikt. I august publiserte Institute of Higher Education ved Shanghai Jiao Tong University ei ny rankingliste, og ho er på finne på denne nettstaden: <http://ed.sjtu.edu.cn/>. Som vanleg ligg amerikanske universitet på toppen – denne gongen er det Harvard og Stanford. Det beste europeiske universitetet er Cambridge på fjerdeplass. Rankinga tek omsyn til talet på siterde artiklar, talet på artiklar som er publiserte i Nature og Science samt Nobelpris-tildelinger til tilsette og alumnar. Universitetet i København kom høgast av dei nordiske institusjonane med ein 46. plass. Karolinska institutet i Sverige kom på 53. plass, medan Universitetet i Oslo er det beste norske med ein 69. plass.

DANMARK:

Kvifor avbryt doktorgradsstudentane?

■ God rettleiing og eit sterkt fagmiljø er viktige faktorar dersom ein skal førebyggje at doktorgradsstudenter hoppar av. Dette er ein av konklusjonane i ei undersøking som er gjort av føretaket Epinion for den danske Universitets- og bygningsstyrelsen, ei eining under det danske Videnskapsministeriet. I gjennomsnitt avbryt 15 prosent av dei danske doktorgradsstudentane studia, men talet varierer mellom 8 og 30 prosent ut frå fagområde. Undersøkinga er gjort i samband med at Danmark har bestemt seg for ein sterk auke i forskarutdanninga fram til 2010. Ein slik auke stiller krav til institusjonar og fagmiljø. Blant anna er doktorutdanninga lagt til eigne forskarskuluar frå og med i år.

FINLAND:

Familie vanskelig

■ Finlands Akademi har nylig publisert en rapport som viser at forskerne ofte føler at tilgjengelige finansieringsinstrumenter for internasjonal forskermobilitet ikke dekker deres individuelle behov. Særlig blir mobilitet en utfordring for yngre forskere og forskere med familie, blant annet på grunn av knapp finansiering og korte, tidsavgrensede engasjementer.

Nye reglar for opphaldsløyve

■ Fleire land reviderer reglane for opphaldsløyve for utanlandsstudentar. Times of India melder om nye reglar i Australia frå september. No skal utanlandske studentar kunne opphalde seg i Australia etter at dei er ferdige med studia. Fleire land har innført liknande reglar, blant anna for å kunne konkurrere betre med USA om internasjonale studentar. Irland har til dømes innført retten til å opphalde seg i landet i opptil seks månader etter avslutta studiar. I Storbritannia kan alle som har avlagt master- eller phd.-grad forlenge opphaldsløyvet med eitt år. Men Canada er mest populært bland indiske studentar, skriv avis. Dette landet tillet at internasjonale studentar får arbeide heiltid parallelt med studia. Andre land med liknande reglar er Singapore, New Zealand og Tyskland.

DANMARK:

Klimauniversitet på Grønland?

■ Danmark og Grønland samarbeider om planlegging av eit miljøuniversitet på Grønland, melder det danske Videnskabsministeriet. Oppgåva til det komande universitetet skal vere å bygge opp kunnskapar om klimaet i polområda og studere effektane av klimaendringane. Ein skal også vurdere korleis ein kan tilpasse seg klimaendringane. Ei dansk-grønlandske arbeidsgruppe skal legge fram ein modell for universitetet i november.

RUSSLAND:

Styrker forskingssatsing

■ Det tyske høgskolemagasinet DUZ publiserte nyleg ei oversikt over tilstanden til forskinga i Russland. Det har vore ein tendens at russiske forskarar har vore framgangsrike, men at dei sjeldan har forska i Russland. Dette har gradvis endra seg dei siste åra på grunn av betre finansiering. På 1990-talet gjekk prosentdelen av BNP til forsking og utvikling (FoU) ned frå 3 til 0,3 prosent, men president Putin har satsa med vite på forsking, og løvningane aukar. Men Russland heng framleis etter internasjonalt. Målet er å bruke 2 prosent av BNP til FoU i 2010. I dag går 1,3 prosent av BNP til FoU. Talet på doktorgradsstudentar har auka frå 88 000 i 1997 til 145 000 i 2007, og dei publiserer stadig meir på engelsk.

ENGLAND:

Bør differensiere studieavgift

■ Britiske forskarar ved Institute of Education har undersøkt om ekspansjonen i høgare utdanning har ført til at den økonomiske uttellinga ved å ta ein grad har vorte dårlegare, skriv The Guardian. Undersøkinga viser at meirverdien som studentar i kunst og humaniora oppnår, er altfor liten til å vege opp for det dei har betalt for utdanninga. Dei som har studert til revisor kan til dømes tene opp til over 40 prosent meir enn dei som har studert kunst. Dei som har studert kunst tener ikkje meir enn dei som ikkje har studert etter vidaregåande. Ut frå desse resultata føreslår forskarane at ein bør senke studieavgiftene og helst vekte dei ut frå framtidsutsiktene på arbeidsmarknaden og forventa inntekt.

OMAN:

Elektronisk opptak til høgare lærerstader

■ Sultanatet Oman innfører elektroniske søkerader til høgare lærerstader. Studentane kan søkje per e-post eller sms, melder timesofoman.com. For måtte søkerane reise til hovudstaden og vitje dei ulike utdanningsinstitusjonane personleg. Nyordninga er innført for å styrke den høgare utdanninga og rolla ho spelar for utviklinga i landet.

KINA:

Verdas yngste student

■ Universitetet i Hong Kong tok nyleg opp verdas yngste student, melder Der Spiegel. Tian Boedijahro (9) skal studere matematikk. Han løser gjerne matematiske problem på fritida og har nyleg teke eksamen frå vidaregåande skule med beste resultat. Leiinga ved universitetet var uroa for at han ikkje skulle klare den akademiske matematikken, og fire matematikkprofessorar testa han. Guten klarte seg strålende. Faren hans åtvantar like fullt andre foreldre mot å teste IQ-en til barna. Han rår dei til å støtte barna og gje dei fridom til å utvikle seg.

TYSKLAND:

Små høgskular underviser best

■ I Tyskland kan studentane setje karakter på lærarane via Internett. Totalt har 250 000 studentar gjeve karakter til lærarane, melder Financial Times Deutschland (www.ftd.de). Resultatet vart at dei minste høgskulane – Fachhochschulen – fekk dei beste karakterane. Leiande universitet som Heidelberg og Ludwig Maximilian i München vart nummer 17 og 22. Ein grunn til resultatet kan vere at kontakten mellom studentar og lærarar er meir personleg på mindre lærerstader. Vurderinga spenner frå spørsmål om utrusting ved lærerstaden til i kva grad ein forstår førelesingane.

TYSKLAND:

Rekordstor søkerad

■ Trass innføring av studieavgifter i Tyskland, rapporterer fleire forbundsstatar om rekordstor søkerad til universitet og høgskular, melder nettstaden idw-online.de. Niedersachsen og Baden-Württemberg er to av forbundsstata med stor søkerad. Ved Hochschule für Technik i Stuttgart har søkeraden til 12 bachelorgrader auka med 20 prosent frå i fjor til i år.

FORSKERFORUM 8 • 2007 • SIDE 16

FORSKERFORUM 8 • 2007 • SIDE 17

FRISK PATOLOGI

FAR TIL PATOLOGIPROFESSOR OLE DIDRIK LÆRUM¹ ARBEIDDE TIL HAN VAR 79 ÅR. SONEN VONAR HAN KAN KOPIERA FAREN. MEN DÅ KAN IKKJE STYRESMAKTENE BEHANDLA UNIVERSITETSFOLK SOM DEI HAR BEHANDLA LÆRARAR | SAMTALE: JON HUSTAD
FOTO: VEGAR VALDE

Det er kanskje ikkje så relevant, men det er ei underleg oppleving å sjå helsemaskinen i arbeid. Eit stykke ut i samtalet med patologiprofessor Ole Didrik Lærum kjem ein kar inn på kontoret hans på Haukeland universitetssjukehus.

– Du skjønar, det ligg ein pasient på operasjonsbordet, seier Lærum orsakande til meg.

Lærum og eg et konfekt som han har fått av ein russisk forskar.

– Eg lært av ho mor at ein alltid må ha noko å byda ein gjest, seier han.

Den innkomne karen har med seg eit vevssnitt som Lærum legg under mikroskopet. Den tidlegare rektoren ved Universitetet i Bergen og styreleieren i Forskningsrådet held fram med å eta russisk sjokolade. Det gjer eg òg.

– Snittet er bra, men materialet er därleg, seier Lærum til mannen med snittet.

Lærum ser i mikroskopet i om lag eitt minutt. Så ringjer han opp til operasjonsstova og fortel at cysten er stor og at kirurgen truleg må skjera litt lengre opp enn planlagt. Røystene frå operasjonsstova har ein metalisk klang i høgtalaren på telefonen.

Kirurgen takkar for hjelpa og skjer vidare i kretten til den namnlause. Lærum ber snittberarane om å taka med seg ein konfekt.

Så tek han opp att tråden i samtalet.

Fan skulle ha vore patolog², tenker eg.

Lærum er elles ein mild mann og lækjar i fjerde generasjon, men den fyrste som ikkje vart ålmennlækjar. To av brørne hans er lækjarar òg, samt to av dei fem ungane.

Når ulike kongar var på Voss, budde dei elles alltid hjå familien Lærum. I dei indre stroka av Hordaland har slekta Lærum gudeliknande status mellom eldre.

For dei som vil vita meir om korleis det var å vera lækjar på norsk landsbygd i tidlegare tider, er boka «I ulveskinnspeis. Legens historie i tre slektsledd» ein god stad å starta. Den gav Lærum ut i 2006. Journalisten var ferdig med å lesa før flyet frå Bergen landa på Gardermoen.

Men i boka står det ikkje noko om at Lærum kan islandsk. Etter at han var ferdig på Voss landsgymnas, drog han og klassekameraten, den seinare filosofiprofessoren, Jon Hellesnes til Island. Men i motsetnad til Hellesnes er Lærum framleis flytande i islandsk. Lærum er elles ein kjenning av tidlegare president Vigdís Finnbogadóttir og storriddar av den islandske Falkeordenen.

I siste boka si, «Om livsstolking», skriv Hellesnes mykje om kva dei to karane gjorde på Island. Det var nett det ein kunne venta av to unge embetsmannssøner utan koner, born og huslán. Men det lyt få liggja.

– Vi skulle eigentleg dra på russetur, men i staden var det altså Island. Eg tok meg arbeid som elektrikarlærling. Jon var bygningsarbeidar og skomakar. Ved å snakka breitt vossamål ispedd nokre islandske glosar kunne

vi gjera oss raskt forstått.

– Men du heldt ikkje fram i elektrikarfaget?

– Nei, eg gjorde ikkje det. Livssoga mi er i grunnen nokså rask å fortella. I oppveksten var eg sikker på at eg skulle verta ingeniør. Men så vart eg altså ven av Jon og vart litterært påverka, noko som berre auka på då eg gjekk på landsgymnaset. Men då eg vart 18, kjende eg at eg hadde lyst til likevel å verta lækjar. Målet mitt var å studera menneskesinnet og ut i frå det òg studera meir filosofiske og etiske ting. Eg ville verta psykiater. Så var det sjølvsagt eit moment at eg hadde tre generasjonar med lækjarar føre meg og dimed på eit vis var fødd inn i yrket.

Og Lærum fekk gode nok karakterar til å koma inn på embetsstudiet i Oslo.

– Det gjekk rimeleg greitt fram til eg var ferdig med fyrsteavdelingseksemensen etter tre år. Men då var vi brått for mange studentar. Det var loddtrekning om å koma vidare. Eg tapte og måtte ta eit ventesemester.

Så hende det som ofte plar henda med embetsmannssøner, ting ordna seg. Ole Didrik fekk tilbod om å hospitera på Pasteur-instituttet i Paris.

– Det var sjølvsagt fantastisk inspirerande å få arbeida i slike historiske omgjevnader, og det var kjekt å få driva med litt forsking. Men eg hadde ikkje tenkt at det skulle verta nokon karriereveg.

Etter at han kom heim frå Paris, spente Lærum på seg skia heime på Voss. Han braut oklet på eine foten og helsenrauk tvært av på den andre. Dimed hamna han i rullestol.

– Sidan eg mista ein del av studiet, måtte eg taka att mykje om sommaren. Eg hamna på Patologen på Rikshospitalet i 14 dagar og kom der under den store mannen i norsk patologi, Leiv Kreyberg. Han tykte det var synd at eg skulle gå der i to veker utan løn. Så eg fekk tilbod om å vera der heile sommaren med løn, fortel Lærum.

Så der sat den komande psykiateren.

– «Patologi», tenkte eg, «eg veit ikkje kva det er for noko ein gong». Men, fann eg ut, det kunne vera kjekt å finna ut kva det var for noko. Av natur er eg kolossal nyfiken. Då sommaren var omme, kom den seinare etterfølgjaren til Kreyberg, Olav Hilmar Iversen og spurde om eg vil vera med å forska litt på noko. Det syntet seg at han skulle nyitta nett den teknikken eg hadde lært i Paris. Det heile enda med at eg var verande på Patologen og kombinerte stillinga der med studiane.

Forskinga gjekk elles åt skogen.

– Det skulle taka to månader. Det gjorde det ikkje. Det viste seg at det var noko hakkande gale med laboratorieutstyr. Men til slutt hadde eg altså mitt eige vesle laboratorium og ein masse ukjende data som etter kvart kunne nyttast til både det eine og andre.

– Og då var det berre å disputera?

– Ja, det gjorde eg som 29-åring i 1969 medan eg var turnuskandidat i Ålesund.

Kort tid etter før Lærum til Tyskland og Tübingen. Der lurte han på å verta verande, sidan ressurstilgangen var så mykje større enn heime i Noreg. Men då han fekk tilbod om å byggja opp eit laboratorium i Bergen, vart det til at han takka ja. Og frå Bergen har han skapt seg ei internasjonal forskarkarriere innan kreft og biorytmar.

Alt visstnok på basis av ei loddtrekking.

Her kunne det kanskje ha vore på sin plass å diskutere seleksjonsmekanis-

¹ Ole Didrik Lærum er tidlegare styreleiar i Forskningsrådet, tidlegare rektor ved Universitet i Bergen og ein av Noregs leiande kreftforskjarar. Han er 67 år, og skal arbeida så lenge han får lov.

² Ole Didrik Lærum kom attende til Bergen i 1974. Der bygde han opp eit forskningslaboratorium på Gades institutt. Han har publisert jamt i verdas leiande tidsskrift, men meiner sjølv at kvaliteten på desse er overvurderd. Alt i 1966 publiserte han sin fyrste vitskapelige artikkel, året etter at han var ferdig med embetseksemensen.

mar, klasse og embetsstanden, og kor ofte personar med bakgrunn og karriere som Lærum³ legg vekt på kor tilfeldig alt i karrierane deira har vore. Vi let det likevel liggja. Ein diskusjon om sosialt medvit ville nok seia meir om journalisten enn om Lærum.

Lerums fremste innsats som forskar, er elles kanskje dette at han som den første i verda makta å taka ut hjerneceller frå rotter, for så å få desse cellene til å utvikla kreft utanfor sitt naturlege miljø. Seinare makta han å syna på same måten korleis kreft spreidde seg gjennom hernen. No ser han på dei same spreingsmekanisme i magen.

Dimed gjev spørsmålet seg vel sjølv:

– *Kva vil henda med kreftbehandlinga? Er du optimist?*

– Ja, eg er optimist. Eg meiner eg har tunge grunnar for å vera det. Biologien har eksplodert dei siste åra. Vi sit med utruleg mykje ny kunnskap om dei avvika som finst i kreftcellene. Alt i dag finst det fleire behandlingsmetodar som gjer at vi kan gå inn og gjera kreftcellene meir normale. Vi kan blokkera dei eigenskapane som gjer at dei veks vilt og spreier seg. Alt no finst det fleire kreftformer der ingen kan seia kor lenge pasienten vil leva. Årsaka til det er at behandling heilt har endra utsiktene.

– *Kreftien stoggar opp?*

– Ja, det er nett det som er vona og erfaringa. Vi får kanskje ikkje utrydda kreften, men vi får han til å leggja seg stilt ned. Og vi kan godt leva godt sjølv om vi har nokre kreftklumper her og der. I dag er det truleg 50 000 menneske i Noreg som lever heilt normale liv sjølv om dei har kreft. Men å finna eitt botemiddel mot kreft, det trur eg er urealistisk. Det kjem til å vera ei rad ulike behandlingsformer.

– *Men gjev det meining å halda folk i live i år etter år? Kor lenge skal vi vera pensjonistar?*

– Eg trur det er veldig greitt. Ein del bilmodellar har ord på seg for å bryta saman etter få år. Andre kan du køyra utfatteleg lenge. Ser vi oss om i dyreriket, høyrrer menneska til dei beste modellane. Men for alle modellar er det ei øvre grense. Sjølv om vi finn botemiddel for alle sjukdomar, så hjelper det likevel ikkje når den øvre grensa vert nådd. Bilen går ikkje lenger. Grensa for dei fleste menneske ligg mellom 90 og 100 år. Når vi er komne dit, bryt organa saman.

Her er det at Lærum tek fram notatblokka. No vil han seia det han hadde planlagt å seia.

– Og det gjeld pensjonering og alderdom. Den sektoren eg arbeider i, Universitets- og høgskulesektoren (UHS), er i dag atypisk. Min angst er at det ikkje held fram. Ser ein på det vitskaplege personalet, held dei fleste fram til dei er nærmare 70. Pensjonsalderen er om lag 69 år ved UiB. Mellom det tekniske personalet er det særsmange som held på til dei er 70.

I grunnskulen er derimot stoda ei heilt anna, konstaterer Lærum.

– Det er få lærarar som held på etter 62 år.

– *Og om vi tek med uføretrygd, er gjennomsnittsalderen for avgang om lag 56?*

– Ja. Men det er tungtvegande grunnar til at universitetsfolk held på så lenge. Det har det vore for lite merksamd rundt. Sett no at styremaktena byrja å tyna oss slik dei har tyna lærarane, og at våre beste folk dimed byrjar å pensjonera seg når dei vert 62. Då ville vi berre på få år mista ein tredjedel av nykjelpersonalet i alle kategoriar. Det ville vore ei katastrofe.

– *Er det ikkje dit vi skal da?*

– Det er ting som kan tyda på det. Etter mi meining må vi no særskraft skaffa oss ein strategi som kan hindra at det hender. For kjem det ei

– **Marxismen rulla over campusane. Det skulle ikkje vera skilnad på folk. Dimed vart mange mot alle typar vurdering og evaluering. Det var udemokratisk. Ein skulle sjølv finna ut kor god ein var. Då kunne ein heller ikkje taka doktorgrada.**

ras, vil det gå ein generasjon før vi kan taka att det vi då vil ha tapt. Styremaktena må laga ein plan. Og det handlar mykje meir om personalhandsaming enn om løn. For når er det lærarane går av? Jau, idet dei har nådd lønstoppen. Det handlar fyrst og fremst om fridom.

Men nett når det gjeld fridom, er Lærum meir twisynt. For det har diverse vore tider då vitskaplege personale ikkje har nyttet den store fridomen godt nok.

Om vi går attende til overgangen mellom 1960- og 1970-talet, var det særsmange som fekk universitetsstilling rett etter at dei var ferdig med embetsekseen. Dei var ikkje ferdige med kvalifiseringsrunda. Få hadde vore i utlandet. Ein del av desse makta å kvalifisera seg i arbeidet, men mange makta det aldri, meiner Lærum.

Samstundes gjekk dei ei vekking gjennom landet.

– **Marxismen rulla over campusane. Det skulle ikkje vera skilnad på folk. Dimed vart mange mot alle typar vurdering og evaluering. Det var udemokratisk. Ein skulle sjølv finna ut kor god ein var. Då kunne ein heller ikkje taka doktorgrada.**

Det fekk konsekvensar for publiseringratane. Dei vart låge på ei rekke fagfelt.

– Unnataka var realfaga, biologi og grunnleggjande helsefag. Der heldt ein fram med å publisera, og dei publiserte internasjonalt. Men ser ein til dømes på samfunnsfaga, så vart endringa stor. Den eldre generasjonen, Barth og Rokkan osb, dei var tvers gjennom internasjonale, men så kom det altså ei heil fylking som ikkje brydde seg om internasjonal publisering eller kvalifiseringsrunda, seier Lærum.

Så kjem studenteksplosjonen på slutten av 80-talet og utover på 90-talet, samt den vitskaplege eksplosjonen på verdsbasis.

– På alle hald kom det ei skjerping. Det var særsm positivt. Ei rekke sovande vart vekte. Så går det for langt. Vi får det som med eit negativt uttrykk vert kalla tellekantregimet. Heile systemet er vorte brutalisert, og alle skal kravla opp på kvarandre. Modellen har eit karikert marknadsliberalistisk system frå USA, som avvik sterkt frå det tradisjonelle europeiske systemet kor ting gjerne har eit meir langsiktig perspektiv. I den nye modellen skal vi ha resultat med ein gong. Vi har gatt frå den eine grøftekanten til den andre. Og slik kan vi ikkje ha det.

Så går journalisten ned i byen kor ein korkje får tak i taxi eller flybuss eller doktor andar.

³ Slekt Lærum kjem frå Sande i Vestfold. Det var bestefaren til Ole Didrik som flytta til Voss.

OSLO 1970: Geologisk museum stiller ut sitt materiale fra måneferden Apollo 12. Materiale består av fire små stykker lava og ett gram månestov fra månens overflate. Her viser professor Knut S. Heier ved Mineralogisk-Geologisk museum ett av de små lavastykkene. (Foto: NTB / Scanpix)

KVEN: Tre sosiologar – fyrsteamanuensis Rune Sakslien, postdoktor Ove Skarpene (både ved Universitetet i Bergen) og fyrsteamanuensis Roger Ivan Hestholm ved Høgskulen i Sogn og Fjordane.

KVA: Dei står bak forskingsprosjektet «Kunnskap og kultur i den øvre middelklassen i Norge». Den høgt utdanna mellomklassen ser ikkje på seg sjølv som ein del av samfunnsseliten. Dei snakkar ikkje med stor pondus, men er audmjuke og beskjedne, sett i eit klasseperspektiv, seier prosjektleiar Rune Sakslien.

KORLEIS: Forskarane har intervjuat over hundre representantar for den norske utdanningseliten i ein til to og ein halv time.

AV KJETIL A. BROTTVEIT
Foto: VEGAR VALDE

Den audmjuke middelklassen

INSTITUSJON, AVDELING Universitetet i Bergen, Sosiologisk institutt. FAGRETNING Kultursosiologi. FINANSIERING Noregs Forskningsråd har gitt 3,5 millionar frå 2005–2008. Mesteparten til drift og ei postdoktorstilling. PROSJEKT/TEMA «Kunnskap og kultur i den øvre middelklassen i Norge». ARBEIDSFORM Intervju, analyse. UUNNVERLEGE VERKTØY Ein god kassettpelar, Excel. PUBLISERINGSFORMER Artiklar i vitskaplege tidsskrift. Truleg ein monografi på norsk eller engelsk. NY KUNNSKAP Den utdanna mellomklassen ser ikkje på seg sjølv som ein del av samfunnsseliten. FRAMLEGG TIL VIDARE FORSKING Arbeidarklassen i det moderne Noreg.

113 HØGT UTDANNA INFORMANTAR er grunnid intervjuat. Resultata er skrivne ut over 2500 sider. Materialet tek til å verte stort i forskningsprosjektet «Kunnskap og kultur i den øvre middelklassen i Norge».

Kva verdia byggjer kunnskapsarbeidarane i samfunnet på? Kva kulturelle og moralske verdsettingar er dei berarar av? Og korleis pregar desse verdsettingene ekspertane sitt syn på seg sjølv som samfunnsviktakarar? Det sosiologiske perspektivet har vore fråverande her. Vi studerer kva og korleis dei som arbeider med kunnskap, ser på si rolle som ekspertar, seier prosjektleiar Rune Sakslien.

Han har med seg to andre sosiologar på prosjektet.

Vi kjende kvarandre frå Sosiologisk institutt i Bergen, og har hatt ein fagleg dialog gjennom fleire år, seier Sakslien. Sams forskningsinteresser førte til at dei tre sikta seg inn mot ei utlysing av Forskningsrådets program for kulturforskning i 2004.

Ramma for programrådet er tverrfagleg, men vi driv med kultursosiologi. Sosiologar har i liten grad gått inn på denne typen kulturstudiar. Som sosiologar kan vi tilføre eit breitt samfunnsperspektiv. Medan kultur- og litteraturvitnar byggjer på tekst og bøker, bruker vi kvalitative intervju som empiri. Vi ynskjer såleis å medverke til empirisk basert kultursosiologisk analyse av kunnskapsamfunnet "på norsk" med fokus på aktørane sjølv. Vi trur at funna vert interessante, også for andre fagfolk enn sosiologar.

Ute i felten

Før å forstå og forklare den øvre mellomklassen betre, har dei tre forskarane intervjuat informantar frå Oslo, Bergen og Kristiansand.

Desse stadene er valde for å ivaretake ein regional dimensjon. Den politiske og kulturelle inndelinga fangar opp sentrum og periferi. Det er ikkje lett å finne mindre byar med dei aktuelle gruppene – det måtte vere stader med høgare utdanningsinstitusjonar. Ressursavgrensingar verka inn på valet av dei to perifere byane – Bergen og Kristiansand, seier Sakslien.

Utalet er kjønnsrepresentativt, og alderen er spreidd. Informantane er fordelt på privat og offentleg sektor og på fire kunnskapskulturnar helse- og medisin, naturvitenskap og teknologi, humaniora og samfunnsvitskap, jus og økonomi.

– Studiefeltet er avgrensa til «øvre middelklasse». Men kor går grensa til den nedre?

– Innanfor faget internasjonalt er det eit kontinuerleg presiseringsproblem rundt plassering av klassane. Men vi har bygd på internasjonale studiar med den same avgrensinga som vi enda opp med, og gruppa er lett å identifisere: Den «nye mellomklassen», som han ofte vert omtala som, er akademikarar med høgare eksamenar frå universitet og høgskular.

Informantane er intervjuat på tradisjonelt vis:

Vi tek opp på band, og ein må ha ein skikklig bandoptakar, seier Sakslien. Han fortel at intervjuat er relativt opne, men delvis strukturerete. Dei er styrde av ein detaljert intervjuguide med ein fellesdel og underdelar av spørsmål tilpassa dei ulike hovudkategoriane.

Spørsmåla startar med emne som er vanlege i sosiologiske undersøkingar: Føde- og oppvekststad, sosial bakgrunn, utdanning, om dei har barn, og kvifor dei tok utdanninga dei tok. Deretter har vi stilt ei rekke spørsmål som meir spesifikt følgjer opp problemstillingane våre, seier Sakslien og ramsar opp døme:

Kva yrke har dei, og kva andre yrke kunne dei ha tenkt seg? Korleis opplevde dei studiet fagleg, og korleis var det sosiale livet i studietida? Korleis oppfattar dei essensen i det dei har lært? Kva legg dei i skiljet mellom teori og praksis? Kva skil vitskapleg kunnskap frå andre former for kunnskap?

Tolking

Neste steg er å transkribere intervjuat og gjere dei om til tekstsfilar i eit vanleg tekstbehandlingsprogram.

Vi brukar ulike teknikkar for å kode og samanlikne materialet. Det er kanskje noko uortodoks å legge kvalitative data inn i Excel? Vi puttar inn masse tekst – eit «synopsis» over per-

sonen. Kvifor tok vedkommande utdanning? Kvifor var det å ta lang utdanning viktig? Har ein vorte endra som person? Det er lettare å lese samandraga i Excel enn å ble i dei svære bunkane med tekst, seier Sakslien, som understrekar at lesing i samanheng likevel er det viktigaste.

Det er eit kritisk punkt at fleire les, og at vi diskuterer tolkingar av intervjuat. Det er viktig for å validere funna.

Forskarane har kome såpass langt no at Sakslien gjerne fortel om funna.

Segmentet den høgare utdanna mellomklassen er ofte kjende som dei fremste kulturbærane i vestlege demokrati. I norske media vert den nye mellomklassen utsett for eit kontinuerleg legitimerspress, men få av informantane ser på seg sjølv som ein del av samfunnsseliten. Gjennomgående er dei audmjuke i synet på si eiga rolle. Dei ser ikkje på det dei sjølv gjer som meir verdifulle eller samfunnsmessig viktigare enn andre former for arbeid. Det er få tendensar til å meine at ein burde ha vore høgare løna eller meir respekterte. Samanlikna med andre land er dei lågt løna, men vi finn lite statusfrustrasjon, seier Sakslien.

– Men ein kan vere både audmuk og mektig?

– Vi konkluderer ikkje med at dei ikkje er mektige. Då måtte vi ha laga ein anna studie, som var meir yrkes- og arbeidsrelatert og posisjonsorientert. Det er fullt mogeleg å sameine det å vere audmuk med mykje praktisk makt. Dette paradokset er det mogeleg å ta med seg vidare.

Moralsk engasjement

– Ein kan stundom få inntrykk av at ein del akademikarar i dag er bitre og kjerner seg deklasserte. Men de finn altså ikkje støtte for dette i materialet?

– Svært få hører til eller identifierer seg med den øvre delen av mellomklassen i utgangspunktet, så dei har ikkje noko å vere deklassert frå. Det er lite bitterheit å finne. Sjølv om det finst døme på ein viss frustrasjon over løn, så er heller ikkje dette eit gjennomgående trekk

– «Den audmjuke tendensen» – gjeld han dei unge òg? Eg ville ha tippa at dei var hakket mindre audmjuke?

– Kanskje hakket mindre, men hovudmønsteret vi ser så langt, er at trekket går att der òg.

– Kva med skilnader mellom kjønna?

– Vi har ikkje funne dramatiske kjønnsskilnader så langt. Mange har hevdat at kvinnene er meir tilbakehaldne, mindre utovervende og på banen. Det kan nok tenkast at vi får stadfestat noko slikt etter kvart.

– Kor sjølvmedvitne var informantane før de spurde? Hadde dei teke stilling til, eller var opptekne av, problemstillingane de spurde om?

– Eg tvilar på om vi løftar problemstillingane opp meir enn dei er løfta opp. Denne typen informantar er i allfall lette å få i tale om dei fleste spørsmål vi stiller. Dei aller fleste har eit ganske sterkt moralsk engasjement. Dei ser opp til slitarane i samfunnet, dei som gjer ein innsats utover eigeninteresser, som omsorgs- eller

- Ein del av informantane har sine egne karakteristikkar og vil gjerne vere sosiologar sjølve òg, seier prosjektleiar Rune Sakslien.

– Moral kan vere ein demokratisk, kulturell verdi. Informantane gjev uttrykk for at dei er på same nivå som alle andre. Det er ei utbreidd haldning hjå grupperna at ein ikkje treng å ha gått på skule for å vere klok. Rune Sakslien

fredsarbeid. Denne veka på det altruistiske, til dømes Mor Teresa som eit ideal, er ganske gjennomgåande i materialet.

Lykkeleg gjennomsnittsmann
Sakslien fortel at dei har lagt spesiell vekt på grensedragingar. Kva er det som skil grupperna frå andre grupper i samfunnet?

I tråd med fleire studiar internasjonalt har vi vore interesserte i om dei høgt utdanna trekker symbolske grenser mellom seg sjølv og andre grupper. Og om dei gjorde dette: Kva skiljelinjer vart etablerte – var dei kulturelle, sosiale el-

ler moralske? For å finne ut av dette har vi til dømes spurte: Kva menneske vil du helst unngå å verte identifisert med? Kva menneske vert du fascinert av? Kjenner du deg nokon gong underlegen eller overlegen andre? Men grupperna vårt legg lite vekt på kulturell grensedraging og bruker sjeldan kjennskap til høgverdig kunst, litteratur eller musikk som utgangspunkt for vurdering av andre. Informantane våre trekker i liten grad opp grenser mellom menneske eller samfunnsklassar. Tvert imot er det eit markant funn at mange vert moralsk forargå når dei vert konfronterte med døme på at slikt førekjem.

Dette er Sosiologisk institutt ved Universitetet i Bergen

- Sosiologisk institutt ved Universitetet i Bergen vart oppretta i 1967. Instituttet tilhører Det samfunnsvitskaplege fakultetet.
- Sosiologi er eit samfunnsvitskapleg basisfag. Instituttet legg spesiell vekt på fire område: *Velferd og ulikskap, Arbeid, kunnskap og utdanning, Økonomi og samfunn, Miljø, kultur og tilhørsle*.
- Instituttet har 17 fast vitskapleg tilsette, ein postdoktor, fire universitetsstipendiatar og tre stipendiatar på eksternt finansierte prosjekt.
- Instituttet har til saman om lag 850 studentar som er oppmeldte i minst eitt emne.
- Instituttet driv både grunnforskning og meir praktisk, problemorientert forsking. Emna spenner vidt og er fordelt på eigne spesialitetar i faget og område der det offentlege eller grupper i samfunnet etterspør kunnskap.

20 SPØRSMÅL

- 1) Kva er tamarind?
- 2) Kva er det største rovdyret i Danmark?
- 3) Kven er David Miliband?
- 4) Kva er siste bokstaven i det svenske alfabetet?
- 5) Kven blir rekna som den russiske nasjonalpoeten?
- 6) Kva heitte helten frå første verdskrig som vart "Frankrikes Quisling" i den andre?
- 7) Kva er kvadratrota av 1369?
- 8) Kva for brotsverk var Ronald Biggs med på i England i 1963?
- 9) Kor ligg området Tunguska, som i 1908 vart ramma av eit kometfragment?
- 10) Kva heitte statsministeren som vart myrda av ein jødisk ekstremist i Tel Aviv i 1995?
- 11) Kven er Ben Bernanke?
- 12) Kva er mahjong?
- 13) Kva vart Agnes Gonxhe Bojaxhiu frå Skopje betre kjend som?
- 14) Kva for mannsnamn blir brukt i radiosamband innan luftfart for å vise at ein har oppfatta det den andre sa?
- 15) Kven speler Ripley i dei fire Alien-filmene?
- 16) Kva heiter elva som renn gjennom Praha?
- 17) Kva kallast regjeringa si programerklæring som Kongen les ved opninga av Stortinget kvar haust?
- 18) Kva for gammal afghansk by har gitt namn til ein skibinding?
- 19) Kva slags fugl vart i 1915 varemerket til Freia?
- 20) Kven sa i 1966 at "eg har ikkje noko uoppgjort med Viet Cong. Dei kalla meg aldri nigger"?

- 20) Muhammad Ali
- 19) Ein (marabu)stork
- 18) Kandahar
- 17) Trontilær
- 16) Vilava (eller Moldau)
- 15) Sigourney Weaver
- 14) Roger
- 13) Mor Teresa
- 12) Eit spel med brukkere, opphavleg frå Kina
- 11) Den amerikanske sentralbanksjefen
- 10) Vitshak Rabbin
- 9) Russland (Sibir)
- 8) Det store togartenet (med eit utbyte på 2,5 millionar pund)
- 7) 37
- 6) Marskalk Philippe Petain
- 5) Aleksander Pusjkin (1799-1837)
- 4) O
- 3) Den britiske utenrikssministren
- 2) Grøvling
- 1) Eit tropisk treslag med frukt som kan etaast

Vær på 20 spørsmål:

IO KJAPPE

ERNST HÅKON JAHR.
Medlem nr. 30112387
STILLING: professor i nordisk språkvitenskap og nylig avgått rektor, Universitetet i Agder
UTDANNING: doktorgrad i språkvitenskap, Universitetet i Tromsø
FØRSTE JOBB: vitenskapelig assistent ved det sosiolingvisistiske prosjektet «Talemålsundersøkelsen i Oslo» (TAUS), Universitetet i Oslo, 1973–76.
KARRIEREMÅL: ingen spesielle. Det betyr ikke at jeg ikke har planer, men at jeg har oppnådd det jeg ønsket som ung.

Har lagt fra seg rektorkjedet

Hva jobber du med nå?

– Jeg har akkurat levert fra meg rektorkjedet, og gleder meg til to års forskningsfri. Jeg skal blant annet skrive en bok på engelsk om norsk språkhistorie etter 1814. Den de bruker internasjonalt nå er fra 1966.

Hvor tenker du best?

– I bringebærskogen. Da jeg slet med doktorgradsdisposisjonen, så jeg den plutselig klart for meg mens jeg plukket villbringebær.

Hva er den viktigste fagboken i ditt akademiske liv?

– *What is linguistics?* (1968) av David Crystal. Det var den som gjorde at jeg ble interessert i språkvitenskap. Tidligere var jeg mest interessert i litteraturdelen av faget.

Hva er tabu i ditt fag?

– Å si at et språk eller en dialekt ikke er like bra som andre. Personlige preferanser får man holde for seg selv.

Hva skal til for å bli en god språkviter?

– Naturligvis interesse for språk, og en viss interesse for systematikk. Egentlig er det mye naturvitenskap i språkvitenskapen. Metodene handler om det samme; formalisering og beskrivelser av systemer.

Hvem er den beste læreren du har hatt?

– Historielæreren på gymaset betydder veldig mye for meg, særlig fordi jeg gikk på reallinja. Han motiverte meg til å ta historie på universitetet, som mitt første fag.

Dersom du måtte velge deg et annet fagfelt, hva ville du falt ned på?

– Historie, det driver jeg jo allerede mye med. Det er historien som forteller oss hvordan vi har kommet dit vi er.

Om du var kunnskapsminister, hvilket enkelttiltak ville ha vært viktigst for deg å få gjennomført?

– Få forskning og høyere utdanning mer på dagsordenen i Norge. Det er sjeldent at det er et område som har stor betydning i valgkampen.

Hvor var du EU-avstemmingskvelden 1994?

– Hjemme og fulgte oppstillingen. Stemningen var god da resultatet kom, for jeg stemte nei.

Hva vil du lese mer av i Forskerforum?

– Jeg er egentlig veldig godt fornøyd med bladet slik det er i dag.

Glød og motbør for museet i Bjørvika

AV JOHANNE LANDSVERK (TEKST OG FOTO)

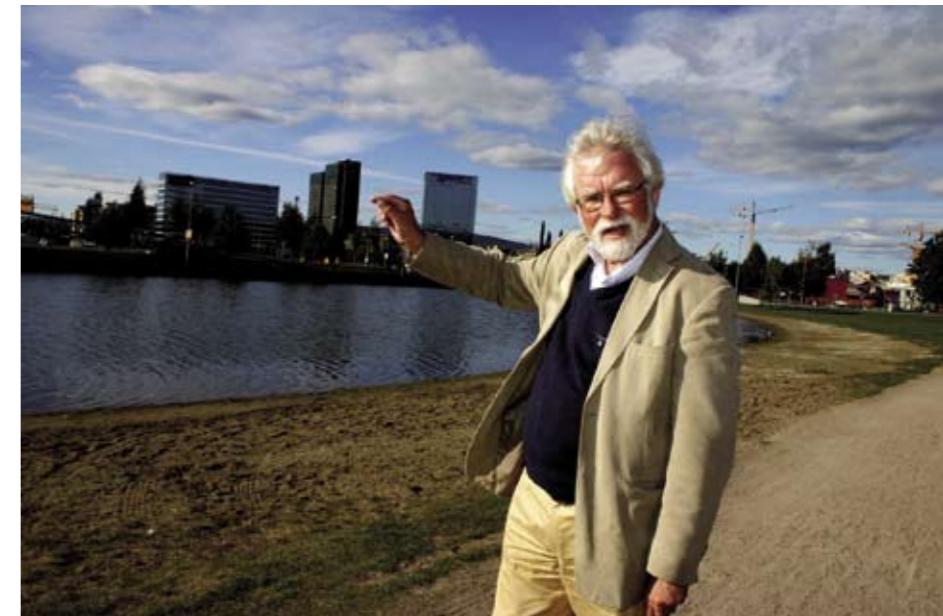
Planane om eit nytt kulturhistorisk museum i Middelalderparken møter mykje motstand. Men museumsdirektør Egil Mikkelsen er like fast i trua. Han vil flytte vikingskipa til Bjørvika.

DEN ØVSTE ILLUSTRASJONEN viser det todelte løysinga som Statsbygg går inn for. Til venstre for Bispegata ser vi utstillingsbygget, medan administrasjonsbygget ligg til høgre. Under gata skal det bli underjordisk tunnel mellom bygningane. Nedste biletet viser området slik det ser ut i dag, med ein stor asfaltiert plass full av containerar og skur. Lokomotivstallen til venstre i biletet.

Når vikingskipa kjem hit, vil dei kome nær sjøen, og ein vil kunne oppleve vikingskipa som skip. I dag står dei fram som gravmonument, og arkitekturen på Bygdøy forsterkar kjensla av ei plassering i gravhaugar.

Egil Mikkelsen, museumsdirektør

—VASSPEGELEN VISER STRANDLINJA på 1300-talet. Når vikingskipa kjem hit, vil ein kunne oppleve vikingskipa som skip, seier museumsdirektør Egil Mikkelsen, som gløder for museumsplanene i Bjørvika.

Direktør Egil Mikkelsen ved Kulturhistorisk Museum (KHM), Universitetet i Oslo står på Søenga i Oslo, mellom gamle bilvrak, skur, langtransportbilar og containerar, og snakkar om planane for det nye kulturhistoriske museet.

— Folk seier at vi ikkje må rasere Middelalderparken, men då bør dei ta ein tur hit og sjå på den aktuelle tomta, meiner Mikkelsen.

Museet har i dag utstillingar i Historisk museum på Tullinløkka og Vikingskiphuset på Bygdøy. Men går det som museumsdirektøren vil, blir både Historisk museum og vikingskipa bli flytta hit til Gamlebyen.

— Visjonen er at det nye museet skal bli ein del av Middelalderparken. Vi flyttar ikkje vikingskipa om vi ikkje kan gje dei ein verdig plass. Her kan vi formidle Noregs mellomalder midt i dei historiske omgjevnadene.

Mikkelsen skal vise meg ruinparken og kulturminna etter bispesetet, med St. Hallvardskatedralen og Olavsklosteret. Her ligg også Klemenskyrkja som var 1000-årsstaden til Oslo by i 2000.

— Lenger ned mot sjøen satt kongen, og der borte ser du ruinane av Mariakyrkjå, som var kongekyrke, forklaerer Mikkelsen når vi vandrar langs Bispegata på veg til tomta han siklar på.

I den trafikkerte Bispegata har ettermiddags-trafikken begynt å stiline av. På venstre side av gata passerer vi ein høg, dominerande bygning. Det er Borgen, som i dag blir brukt til kunstnarlege aktivitetar og øvingslokale for ungdom.

— Ikke alle synest det er bra å rive Borgen. Andre er redde for at utbygginga skal gå utover Øyafestivalen, som vert arrangert i Middelalderparken, vedgår Mikkelsen.

Midt imot oss ligg den flotte nye operaen i Bjørvika.

Like utanfor operaen er det planlagt ny buss-

og trikkelhaldeplass. Heile terrenget her kjem til å bli helt forandra, og det blir eit samanhengande grøntområde mellom museet og andre delar av Middelalderparken. På denne tomta vil vikingskipa endeleg få den plasseringa dei fortener, her kan skipa bli vist fram i lag med dei andre samlingane frå vikingtida. Ved Historisk museum har vi ei stor samling av gjenstandar frå middelalderen som ingen i dag får sjå.

I parken ligg ein stor vasspegl som vart rekonstruert i 2000.

— Her låg strandlinja på 1300-talet. Når vikingskipa kjem hit, vil dei kome nær sjøen, og ein vil kunne oppleve vikingskipa som skip. I dag står dei fram som gravmonument, og arkitekturen på Bygdøy forsterkar kjensla av ei plassering i gravhaugar, meiner museumsdirektøren.

Den første utgreiinga for eit nytt museum i Bjørvika vart gjort i 2000. Planane om å bygge i Middelalderparken er omdiskuterte, og Statsbygg fekk i oppdrag frå Kunnskapsdepartementet å gjennomføre ei konsekvensutgreiing som vart lagt fram i april 2007. Der har Statsbygg føreslått ei todelt løsing med utstillings- og formidlingsbygg på sørssida av Bispegata og eit administrasjonsbygg med magasin, kontor og bibliotek på nordsida av gata. Ein underjordisk veg skal gå under veggen frå utstillings- og publikumsbygget i parken til administrasjonsbygget på andre siden av Bispegata.

— I dette området har det vore mykje graving i grunnen, og dermed har det kome oksygen til som har brote ned kulturlaga frå mellomalderen. Bevaringsgrunnlaget er dårleg, og kjeldematerialet vil difor tape seg så med åra. Kvifor ikkje hente ut dei data som er der nå før forvitringa går for langt? Kva er det kulturminnelova skal verne for? Å la kulturminna ligge i grunnen i 100 år til, er det stikk motsette av vern. Eg mei-

Det ligg mange kulturminne i grunnen akkurat der vi vil ha utstillingsbygget. Men bygget er planlagt slik at det ikkje vil skade kulturlaga i sterk grad.

Anne Kindt, Statsbygg

— Vi trudde alt var klart, men Plan- og bygningssetaten i Oslo ville sjå nærrare på forslaget. Deretter skal planen leggast ut til offentleg høyring, seier seniorrådgjevar Anne Kindt i Statsbygg, som er ansvarleg for regulerings- og planarbeidet.

Ho kan fortelje at det planlagde museet er på heile 57 000 kvm volumareal, og utstillingsbygget i parken vil bli på 35 000 kvm.

— Det er ein svær bygning midt i eit verneverdig område?

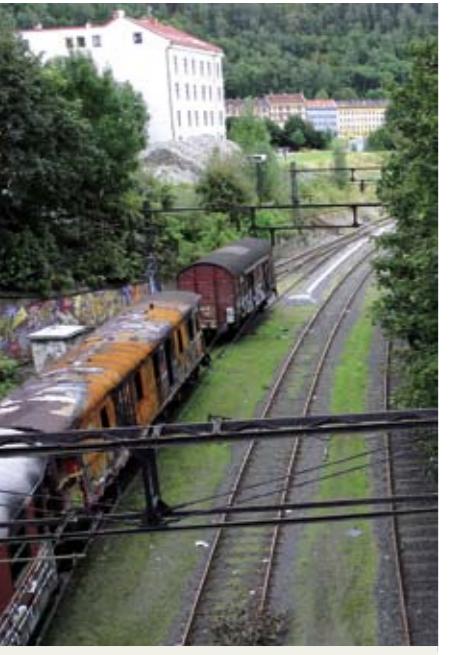
— Ja, men det er bare 10–15 000 kvm som vert synleg over bakken, forklarer Kindt.

Ho trur ikkje at området vil bli øydelagt av denne utbygginga.

— Det ligg mange kulturminne i grunnen akkurat der vi vil ha utstillingsbygget. Men bygget er planlagt slik at det ikkje vil skade kulturlaga i sterk grad, seier ho.

Riksantikvaren har ikkje vore særleg glad for planane om å byggje museum på ei tomt der det er kulturlag frå mellomalderen i grunnen. Men Mikkelsen er ikkje redd for å ta ein debatt med Riksantikvaren.

— I dette området har det vore mykje graving i grunnen, og dermed har det kome oksygen til som har brote ned kulturlaga frå mellomalderen. Bevaringsgrunnlaget er dårleg, og kjeldematerialet vil difor tape seg så med åra. Kvifor ikkje hente ut dei data som er der nå før forvitringa går for langt? Kva er det kulturminnelova skal verne for? Å la kulturminna ligge i grunnen i 100 år til, er det stikk motsette av vern. Eg mei-

KLYPEN Jerbanesporet på Klypen ligg tett ved tomta som Kulturhistorisk museum har sett seg ut. NSB har nektat å gje slepp på området, som kan vere ein aktuell jernbanetrase for ein ny Østfoldbane.

ner at Riksantikvaren ikkje tek på alvor det som gjeld vern av arkeologisk kjeldemateriale.

Når det gjeld flytting av vikingskipa, set Mikkelsen si lit til ei konsekvensutgreiing som vart laga i fjar, der Det Norske Veritas konkluderte med at flytting av vikingskipa til Bjørvika er forsvareleg.

– Den største utfordringa er sledane, vogna og dei andre skjøre gjenstandane frå Oseberg. Vi har tilsett ein ny kjemkar som dei neste 8 åra skal jobbe med betre bevaring og utgjeie flytte-metodar.

– Det har også vore snakk om å flytte vikingskipa tilbake til Vestfold?

– Ja. Men berre ein brøkdel av dei som besøker vikingskipa i dag, kjem til å reise til Vestfold. Kvart år har vi 400-500 000 menneske innom dørene. Turistar som har därleg tid ser tre ting: Vikingskipa, Holmenkollen og Vigelandsparken. Vi ventar at 700 000 vil kome når vi får det nye museet.

På grunn av plassmangel og därleg klima skal no alt som ligg i magasinet på Vikingskiphuset flyttast til eit nesten 8000 kvm stort lokale på Økern. Hit skal mellom anna gjenstandar frå Oseberg- og Gokstadskipet.

Eg synest det er eit tankekors at for å vise fram norsk historie må ein først øydelegge historia.

Nils Marstein, Riksantikvar

FRÅ BISPEGATA. Ved sidan av Borgen (til venstre) vil Kulturhistorisk museum bygge eit stort utstillings- og formidlingsbygg. I bakgrunnen ser vi den nye operaen.

FRÅ TOMTA I MIDDLELALDERPARKEN. I den gamle lokomotivstallen som vart bygd i 1893 er det planar om eit opplevelssenter, Skyggebyen.

– Vikingskiphuset har i dag elendige klimaforhold, og eg meiner ein bør vere like redd for vikingskipa der dei held til i dag. Turistane kjem altfor nære innpå skipa, dei klatrar opp og heng seg i båtripa. Halvparten av turistane kjem i juli og august, og i høgsesongen kan det vere 800 turistar innom samtidig. Dei får rett og slett ikkje sett skipa.

Mikkelsen er redd Riksantikvaren kan finne på å frede Vikingskiphuset.

– Då vil han heller ikkje tillate naudsnyt til tak som ventilasjonsanlegg eller bygging av balkongar.

– Men Vikingskiphuset er bygd av den kjende arkitekten Arnstein Arneberg?

– Ein kan ikkje setje arkitekturen til Arneberg opp imot Vikingskipa, det er som å saman-

likne 5. divisjon med 1.divisjon og det er uakseptabelt, meiner Mikkelsen.

Riksantikvar Nils Marstein stadfestar at han har varsla freding av Vikingskiphuset med alt som er inni.

– Vikingskiphuset er eit hovudverk av arkitekten Arnstein Arneberg, seier Marstein.

– Vil du verkeleg frede huset?

– Vi har førebels berre varsla om dette. Men blir det gjennomført ei freding, vil det bli umogleg å flytte vikingskipa.

Riksantikvaren går også imot å bygge eit nyt kulturhistorisk museum i Middelalderparken. Kvifor?

– Det er vel ikkje ulogisk, når museumsbygget skal byggast på arkeologisk grunn. Eg synest det er eit tankekors at for å vise fram norsk his-

KARTET VISER ei todelt løysing av museet, med bygningar på begge sider av Bispegata.

FRÅ MILJØET i Middelalderparken.

i Noreg er det heilt håplaust å få bygd eit stort kulturbrygg som ikkje blir liggande i ein bakgard. Det som derimot er lett, er få bygd private høghus, berre tenk på dei høge husa som no trugar med å lukke inne operahuset. Staten må ikkje gøyme bort kulturen!

– Kva vil det nye museet koste?

– Laust rekna vil det koste omlag 2 milliardar kroner.

Museumsdirektøren vonar at ein arkitektonisk konkurrans vil kunne lysast ut i 2009.

– Men før det har vi ein jobb å gjere med å kvalitetssikre prosjektet. Det er ein lang prosess, men hjulet går framover. No er Kulturhistorisk museum spurd om å gå inn i styret for Middelalderfestivalen. Eg merkar at stemninga blant folk har snudd etter at dei siste planane vart lagt fram. For kva kan skje med tomta om vi ikkje bygger?

– Du gløder verkeleg for museet?

– Ja, det gjer eg. Det er så altfor mange Ludvig'ar i dette landet, så altfor mange skeptikarar som skal spenne beinkrok.

– Greier du også å få flytta vikingskipa?

– Ja, det er klart. Dei greidde å flytte Osebergskipet til Bygdøy i 1926, og då er det klart vi kan klare det i dag!

torie må ein først øydelegge historia. Men eg har ikkje fått gehør for dette synspunktet korkje hjá Statsbygg eller Kulturhistorisk museum.

– Museumsdirektør Mikkelsen argumenterer med at ein tek best vare på kjeldematerialet ved å grave det opp?

– Dette er eit vikarierande argument, fordi han vil bygge museet sitt nettopp der. Om han bare bruker det argumentet, måtte ein grave opp kulturminna over heile landet. Det er ikkje spesielt därlege grunnforhold i Middelalderparken.

– Kva skjer no frå Riksantikvaren side?

– Vi avventar det heile til den regulerte planen for området er ferdig.

Og det er stadig nye skjær i sjøen. Oslo kommune har løvd 60 millionar kroner for til å ruste opp ein gammal bygning til eit opplevings-senter i Middelalderparken, Skyggebyen. Senteret skal ligge i den gamle lokomotivverkstaden like ved ruinane av Mariakyrka.

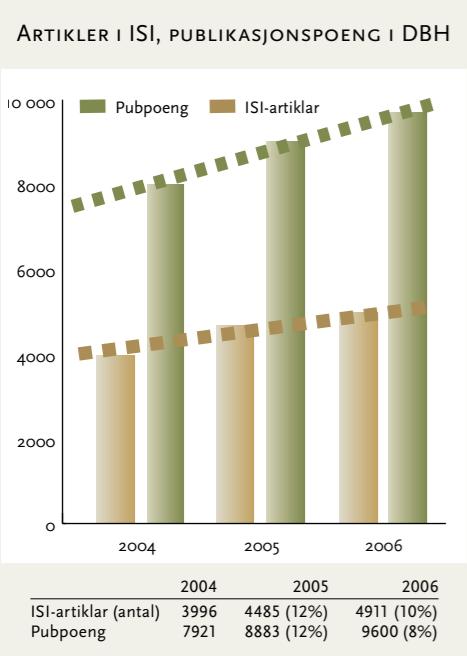
– Lokomotivstallen vart bygd i 1893. Over halvparten av det som eingong var kongsgarden ligg under denne bygningen, fortel Mikkelsen.

– Oslo kommune har gjeve senteret førebels løyve til å opprette 315 parkeringsplassar nett-opp i det området vi har sett oss ut til museum. Ein kan verkeleg stusse på om dette er vel gjennomtenkt.

– Kvifor ikkje bygge heile museet på nord-sida av Bispegata, slik Riksantikvaren går inn for?

– Fordi vi ønskjer at museet skal vere ein del av Middelalderparken. Det skal vere synleg. Her

Publikasjonspoeng pr. forskerårsverk. Snitt 2005–2006

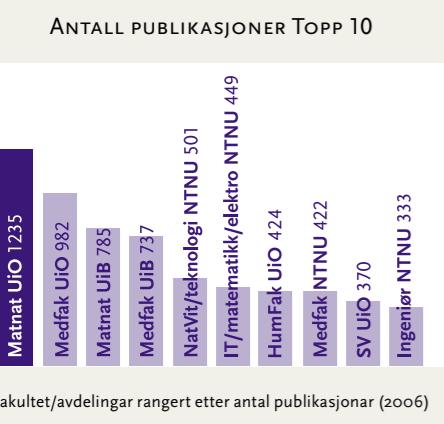
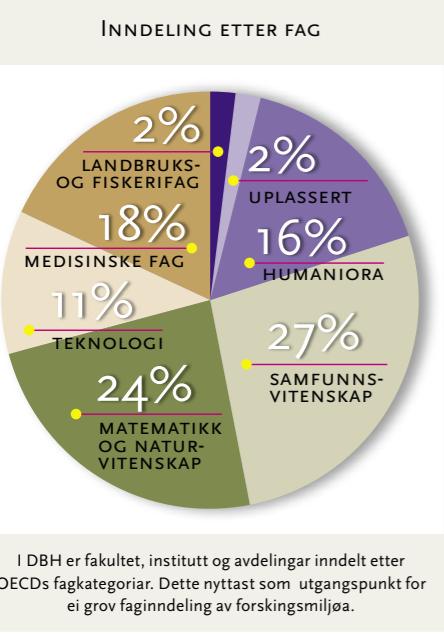

Det teologiske menighetsfakultet	3,2	Ansgar Teologiske Høgskole	0,7
Norges idrettshøgskole	1,9	Samisk høgskole	0,6
Universitetet i Oslo	1,6	Høgskolen i Telemark	0,6
Misjonshøgskolen, Stavanger	1,5	Lovisenberg diakonale høgskole	0,5
Universitetet i Bergen	1,5	Høgskolen i Vestfold	0,5
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	1,3	Høgskolen i Narvik	0,5
Universitetet for miljø- og biovitenskap	1,2	Høgskolen i Nesna	0,5
Norges handelshøgskole	1,2	Høgskolen i Hedmark	0,4
Universitetet i Stavanger	1,1	Norsk Lærerakademi, Bachelor- og masterstudier	0,4
Universitetet i Tromsø	1,1	Høgskolen i Finnmark	0,4
Høgskolen i Agder	1,0	Høgskolen i Ålesund	0,4
Høgskolen i Bodø	0,9	Høgskolen Stord/Haugesund	0,4
Dronning Mauds Minne	0,9	Høgskolen i Bergen	0,4
Handelshøyskolen BI	0,9	Høgskolen i Akershus	0,4
Diakonhjemmet høgskole	0,9	Høgskolen i Harstad	0,4
Høgskolen i Molde	0,9	Høgskolen i Sør-Trøndelag	0,3
Norges veterinærhøgskole	0,9	Høgskolen i Nord-Trøndelag	0,3
Høgskolen i Lillehammer	0,8	Høgskolen i Buskerud	0,3
Høgskulen i Volda	0,8	Høgskolen i Østfold	0,3
Høgskulen i Sogn og Fjordane	0,8	Høgskolen i Tromsø	0,2
Høgskolen i Gjøvik	0,8	Norsk Lærerakademi Lærerhøgskolen	0,2
Høgskolen i Oslo	0,7	Fjellhaug Misjonshøgskole	0,1
Norges Informasjonsteknologiske Høgskole	0,7	Snitt 2005/2006 alle institusjoner	1,2

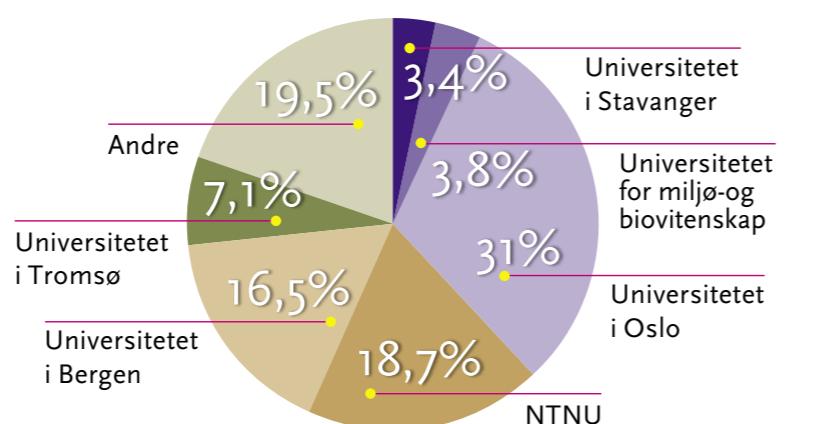
Vitskapeleg publisering

Innrapportert publisering syner ein jamn, men sterkt økning frå år til år, syner tal frå Database for statistikk om høgre utdanning (DBH). Norsk samfunnsvitskapeleg datateneste (NSD) har målt vitskapeleg publisering på norske universitet og høgskular sidan 2004, mellom anna til bruk i finansieringsmodellen for sektoren. Ulike fag har ulike publiseringsmønstre. I staden for reine teljingar av publikasjonar, nyttast ein indikator utarbeidd av Universitets- og høgskolerådet (UHR), kalla publiseringspoeng. Indikatoren skal vege opp for eventuelle skeivheter mellom fag i finansieringsmodellen. Institusjonane reknar sjølv ut delen av forfattarar som tilhører institusjonen på kvar publikasjon, summerer tala og legg dei inn i DBH. Tala blir vege i DBH etter om publiseringa skjer i eit leiane tidsskrift/forlag innan faget («nivå 2», definert av UHR), og om det dreier seg om bøker eller artiklar. Eit publikasjonspoeng skal grovt tilsvare ein ordinær artikkel i eit vitskapeleg tidsskrift.

Data er tilgjengeleg på NSDs nettstad under headingen «Vitenskapelig publisering» i DBH: <http://dbh.nsd.uib.no/dbhvev>. Tala er utarbeidd for Forskerforum av Bjørg Bøyum, NSD.

Andel publikasjonspoeng i prosent

Den største delen av forskinga skjer ved universitata, både målt ved del av total publisering, og i publisering pr. forskerårsverk. «Forsker» definerast her som personar med stilling som professor, førsteamanuensis, høgskoledosent, forsker og postdoktor.

Angrep ikkje alltid beste forsvar

SV-LEIAR KRISTIN HALVORSEN går i strupen på Øystein Djupedals mange kritikkar i utdanningsmiljøa.

– De viser en oppsiktsekkende mangel på politisk innsikt, sa ho på eit sentralstyremøte i september, skal vi tro Dagsavisen. Temaet var kvifor SV blei halvert ved valet i år. Ei oppsiktsekkande därleg forklaring, er vår kommentar til SV.

For sjølv om partileieren skjønar at noko har gått gale i kunnskapspolitiken, viser angrepet at SV ikke skjønar at folk ser konsekvensane av politikken som blir ført.

LA OSS NO GÅ TO ÅR tilbake i historia. 13. oktober 2005 la Jens Stoltenberg, Kristin Halvorsen og Åslaug Haga stolt fram eit Soria Moria-dokument som klargjorde kva som skulle vere den politiske plattforma til den raudgrøne regjeringa. Utdanning og kunnskap blir omtalt som ei av dei viktigaste prioriteringane til regjeringa. Løyvingane til forsking, universitet og høgskular skulle aukast. "Regjeringen vil øke forskningsinnsatsen til tre prosent av BNP innan 2010. Den offentlige finansieringa forskning skal styrkes gjennom økte bevilgninger til universitet, høgskoler og forskningsinstitutter," stod der å lese. Vidare var det klart at auka "... forskningsinnsats krever flere forskere. For å sikre rekrutteringen må antallet nye stipendiatstillinger øktes i forhold til dagens nivå. I tillegg må det opprettes flere forskerstillingar for dem som er ferdige med sin doktorgrad."

Regjeringa er ikkje eingong i nærleiken av å nå desse måla frå Soria Moria.

ALLEREIE FRÅ FØRSTE REGJERINGS DAG hadde vi god grunn til å vere urolege.

For eit viktig grep i SV's og regjeringas sin ambisiøse satsing på kunnskap var å slå barnehagesektoren saman med forsking og utdanning til eit superdepartement – Kunnskapsdepartementet. Den nye ministeren, Øystein Djupedal, måtte tidleg gå ut og forsikre om at barnehagesatsinga ikkje kom til å stå i vegen for dei høge måla for forsking og høgare utdanning. "Barnehagepolitikken er fanesaka til SV. Satsinga på forsking vil kome i skuggen av målet om full barnehagedekning," var omkvedet frå kritikkar. Statsråden svarte på kritikken i Forskerforum: "Jeg har slåss for forskning i tidligere budsjetter, og vært en av de som har ment at forskningsinnsatsen må heves betraktelig i Norge. Det har alltid skuffet meg at vi ikke har greidd å følge opp politiske løfter

Redaktør
Ingar Myking

om forskningsinnsatsen med budsjettkroner. Nå skal vi bevise at vi virkelig skal få til en slik satsering." Det har ikkje Djupedal gjort.

OGSÅ KRISTIN HALVORSEN var klar på at måla frå Soria Moria skulle takast seriøst. "Jeg lover å følge opp forskningsmeldingen. Målet om å bruke tre prosent av BNP til forskning står fortsatt fast,"

sa finansminister Kristin Halvorsen i desember 2005 på eit møte i regi av Unio. Regjeringa hadde lagt fram sitt

første statsbudsjett, og hadde allereie

fatt den første kritikken for manglande oppfølging av eigne mål for forsking.

Finansministeren meinte sjølv at ho

hadde ei fullgod forklaring på kvifor

regjeringa hadde kutta i forslaget frå

Kristin Clemet og den avgåtte regjeringa

til vekst i forskningsfondet.

"De gjorde en frekkas for de gjikk av. Vi lar oss ikke binde av et slikt politisk spill. Men jeg lover at vi skal følge forskningsmeldingens ambisjoner ved de neste korsveiene," var løfte frå Halvorsen.

Ho opna for å auka satsinga på offentleg forsking med meir enn det som var lova i Soria Moria. "Spørsmålet blir nå om næringslivet greier å stå for to tredjedeler av 'tre-prosent-målet'. Jeg tviler. Kanskje må det opprettes flere forskerstillingar for dem som er ferdige med sin doktorgrad."

Regjeringa er ikkje eingong i nærleiken av å nå desse måla frå Soria Moria.

ALLEREIE FRÅ FØRSTE REGJERINGS DAG hadde vi god grunn til å vere urolege.

For eit viktig grep i SV's og regjeringas sin ambisiøse satsing på kunnskap var å slå barnehagesektoren saman med forsking og utdanning til eit superdepartement – Kunnskapsdepartementet. Den nye ministeren, Øystein Djupedal, måtte tidleg gå ut og forsikre om at barnehagesatsinga ikkje kom til å stå i vegen for dei høge måla for forsking og høgare utdanning. "Barnehagepolitikken er fanesaka til SV. Satsinga på forsking vil kome i skuggen av målet om full barnehagedekning," var omkvedet frå kritikkar. Statsråden svarte på kritikken i Forskerforum: "Jeg har slåss for forskning i tidligere budsjetter, og vært en av de som har ment at forskningsinnsatsen må heves betraktelig i Norge. Det har alltid skuffet meg at vi ikke har greidd å følge opp politiske løfter

Etter denne tid har SV og regjeringa hadde fleire høve til å vise at dei står fast ved måla, utan at nokon til no har blitt rolegare av den grunn. Heller tvert imot. Noreg har aldri vore lengre unna forskningsmålet om tre prosent av BNP enn i dag.

JEG ER OVERASKET over at folk med så høy utdanning kan så lite om politikk, seier Halvorsen om Djupedals kritikkar, skriv Dagsavisen. Det er heller freistande snu om på påstandene. Om ikkje Halvorsen går grundigare inn i årsaken til valnederlaget til eige parti, må ho ha gløymt politikken i arbeidet med finansane. Folk let seg ikkje lure av knappar og glansbilete, det vil valet i 2009 vise.

LEDER KRONIKK DEBATT BØKER

Send kronikkforslag til i.myking@forskerforbundet.no. Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2.000,- Innlegg må være maksimum 2000 tegn hvis de skal komme på trykk og blir ikke honorert.

Er studiekvaliteten forbedret for årets studentkull?

Landets høgskoler og universitet har nok en gang mottatt et nytt studentkull. Disse representerer et kulturelt og språklig mangfold. Hva har de i vente? Hvor flerkulturell er egentlig høyere utdanning i Norge?

Kari Mari
Jonsmoen

Marit Greek

Forfatterne er begge høgskolelektorer ved Pedagogisk utviklingsenter, Høgskolen i Oslo.

gaver til bedømming enn tidligere. Resultatet av dette er fortløpende tilbakemelding fra veileder på studentarbeider og følgelig bedre oversikt over hvor de står faglig. Obligatoriske aktivitetskrav bidrar til å strukturere studentenes studiehverdag. Men, selv om mer er obligatorisk, er studentene mindre til stede enn tidligere. Verken forholdet til lærerne eller til medstudentene synes å være styrket.

Fortløpende studier fra 1996 til våren 2007 ved Høgskolen i Oslo (HiO), tyder på at det er et betydelig gap mellom reformens intensjoner og institusjonens virkelighet når det gjelder situasjonen for de minoritetsspråklige studentene. Språklige minoritetstudienter utgjør 12-14 prosent av HiOs rundt 11 000 studenter. I årets nye

Kvalitetsreformen skulle føre til modernisering av høyere utdanning og sikre kvalitet for studentene. Økt studentaktivitet, bedre undervisnings- og evalueringerformer og tettere oppfølging var hva studentene hadde i vente. Gjennom læring i samarbeid med andre ville mangfoldet og fellesskapet styrkes. Nå er kvalitetsreformen evaluert og evalueringen viser at det har skjedd betydelige pedagogiske endringer i kjølvannet av reformen. Studentene er mer aktive enn før, noe som blant annet manifesterer seg i krav om innlevering av flere skriftlige oppgaver til bedømming enn tidligere. Resultatet av dette er fortløpende tilbakemelding fra veileder på studentarbeider og følgelig bedre oversikt over hvor de står faglig. Obligatoriske aktivitetskrav bidrar til å strukturere studentenes studiehverdag. Men, selv om mer er obligatorisk, er studentene mindre til stede enn tidligere. Verken forholdet til lærerne eller til medstudentene synes å være styrket.

Fortløpende studier fra 1996 til våren 2007 ved Høgskolen i Oslo (HiO), tyder på at det er et betydelig gap mellom reformens intensjoner og institusjonens virkelighet når det gjelder situasjonen for de minoritetsspråklige studentene. Språklige minoritetstudienter utgjør 12-14 prosent av HiOs rundt 11 000 studenter. I årets nye

studentkull er andelen opp mot 60 prosent ved enkel bachelorstudier. Mange av disse studentene faller utenfor læringsfellesskapet og går gjennom studietiden som outsidere, uten venner og uten å føle tilhørighet til studiemiljøet. I samtaler med disse studentene er det ikke uvanlig å høre uttalelser som: "Jeg så på meg selv som en utstøtt, en som ikke kunne bli inkludert i fellesskapet." "Jeg ble ikke tatt på alvor" og "Ingen ville arbeide sammen med meg". Språklig og kulturell ulikhet synes fortsatt i mange situasjoner å være en uoverkomelig barriere. Dette er et faktum som ikke har endret seg med kvalitetsreformen.

Mange språklige minoritetstudienter faller utenfor læringsfellesskapet og går gjennom studietiden som outsidere, uten venner og uten å føle tilhørighet til studiemiljøet.

Det er ment å gi kunnskap, og kunnskap anses i vårt samfunn som nøkkelen til arbeidsmarkedet, til aktiv samfunnsseltakelse og til integrering – kort sagt til vellykkethet. Kunnskap løftes fram i ulike sammenhenger og vektlegges av alle politiske partier. Vi har fått kunnskapsløftet i allmennskoleverket og kvalitetsreformen av høyere utdanning. I årets tale til nye studenter ved Universitetet i Oslo (UiO) sa rektor Geir Ellingsrud at: "Norges rikdom er basert på kunnskap, ikke på olje og gass". Ved fjorårets studiestart kunne en lese i Bergens Tidende at: "Studentene som inntar Bergen i disse dager er vår viktigste fremtidsressurs. Ta vel imot dem!" Rektorene ved Universitetet i Bergen, Høgskolen i Bergen og Norges Handelshøyskole fulgte unisont opp med å si at det er "viktig å ha klart for seg at disse unge kunnskapssøkerne er den kanskje fremste ressursen vi har i arbeidet med å bygge en bedre fremtid for oss alle". Kunnskap blir altså betraktet som en ressurs av fundamental betydning for samfunnet.

Det å ha kunnskap og ferdigheter til å skape, inngå i og vedlikeholde læringsfellesskap er viktig i en studiesammenheng. Samarbeid med andre er dessuten et ledd i å tilegne seg de kommunikative ferdighetene som er nødvendige for å

bli gode profesjonsutøvere i møte med målgruppen. Studentaktive undervisnings- og læringsmetoder er krevende, og utfordringen øker i takt med språklig og kulturell variasjon blandt studentene. Klarer deltakerne å samhandle? Innehar studentene de kunnskaper, ferdigheter og ikke minst holdninger som muliggjør inkludering og samarbeid? Slike ferdigheter er nødvendige for å lykkes som en velfungerende student og yrkesutøver i et flerkulturelt Norge så vel som utenfor landets grenser.

Arbeidet med kulturelt og språklig minoritet i utdanningssammenheng har tradisjonelt vært sterkt problemfokuseret og rettet mot hva minoritetene har behov for dersom de skal lykkes som studenter. Følgelig har studier gjort både i allmennskoleverket og i høyere utdanning i Norge innenfor det flerkulturelle feltet, i hovedsak hatt fokus på minoriteter og deres situasjon. Målet har vært, og er, integrasjon i et norsk skole- og studiemiljø og tilgang til høyere utdanning og arbeidsmarked. Det er imidlertid langt igjen til målet om integrasjon er nådd, spesielt i høyere utdanning. En viktig oppgave for høyere utdanningsinstitusjoner må være å sørge for at utviklingen i årene framover fører til kvalitetsheving for alle studenter. Og at dette skjer i et studiemiljø som utnytter de muligheter som ligger i flerkultur, gjennom samarbeid og tverrkulturell kommunikasjon. Målet kan bare nås ved at studenter og lærere utevær flerkulturell praksis. Flerkulturell praksis kjennetegnes av at en i fellesskap makter å skape felles forståelse til tross for forskjeller, i et miljø der ulike meninger uttrykkes på ulikt vis og der det er rom for nye tanker. Dette er en praksis der samhandlingsmønsteret er preget av viljen til å lytte til hverandre.

Kvalitetsreformen er evaluert uten at problemstillingen vedrørende flerkulturell praksis er berørt. Spørsmålet om hvilke konsekvenser den sterke vektleggingen av studentaktive metoder i høyere utdanning vil ha på språklige minoritetstudienter, stilles ikke.

Arbeidet med kulturelt og språklig minoritet i utdanningssammenheng har tradisjonelt vært sterkt problemfokuseret og rettet mot hva minoritetene har behov for dersom de skal lykkes som studenter. Følgelig har studier gjort både i allmennskoleverket og i høyere utdanning i Norge innenfor det flerkulturelle feltet, i hovedsak hatt fokus på minoriteter og deres situasjon. Målet har vært, og er, integrasjon i et norsk skole- og studiemiljø og tilgang til høyere utdanning og arbeidsmarked. Det er imidlertid langt igjen til målet om integrasjon er nådd, spesielt i høyere utdanning. En viktig oppgave for høyere utdanningsinstitusjoner må være å sørge for at utviklingen i årene framover fører til kvalitetsheving for alle studenter. Og at dette skjer i et studiemiljø som utnytter de muligheter som ligger i flerkultur, gjennom samarbeid og tverrkulturell kommunikasjon. Målet kan bare nås ved at studenter og lærere utevær flerkulturell praksis. Flerkulturell praksis kjennetegnes av at en i fellesskap makter å skape felles forståelse til tross for forskjeller, i et miljø der ulike meninger uttrykkes på ulikt vis og der det er rom for nye tanker. Dette er en praksis der samhandlingsmønsteret er preget av viljen til å lytte til hverandre.

Å lære med lyst, å samarbeide med lyst og å delta i fellesskapet med lyst, er vesentlige elementer for gode, vellykkete studiekarrierer.

Kvalitetsreformen

denter har noe faglig og menneskelig å bidra med" (lærer 2002, HiO), er det på tide å stoppe opp, bli bevisst de institusjonelle rammene og pedagogiske praksisene, for så å revurdere dem.

Vi lever i et samfunn som stiller høye krav til formell kompetanse og som preges av økende globa-

lisering. Høgskoler og universitet blir mer heterogene med tanke på studenter og læreres kulturelle, språklige og sosiale bakgrunn. En flerkulturell praksis er nødvendig ut fra intensjonen å sette fokus på studentenes læringsutbytte. Likeledes vil Kunnskapsdepartementets mål om å øke mobiliteten innenfor og mellom land kreve de ferdighetene denne praksisen gir. Det er derfor rimelig å spørre: hvor flerkulturell er egentlig høyere utdanning i Norge?

Det finnes høy kompetanse og stor grad av forsknings- og utviklingsaktivitet innen temaer som: den flerkulturelle barnehagen, den flerkulturelle skolen, det flerkulturelle samfunnet, flerkulturell forståelse, norsk som andrespråk og tospråklighet. Men ingen har hittil sett nærmere på hvordan læringsmiljøet i høyere utdanning mestrer språklig mangfold og hvilken språklig kompetanse som kreves av den enkelte student for å samarbeide på tvers av språklig ulikhet. Til tross for at samspill mellom studenter i læringsfellesskap i høyere utdanning har oppattet nyere forskning, har få sett på selve den språklige samhandlingen i møtet mellom førestspreksbrukeren og andrespråksbrukeren. Det er et klart behov for å vinne kunnskap om hva som utvikler og fremmer studiekvalitet i heterogene studentgrupper.

Spørsmålet om hvilke konsekvenser den sterke vektleggingen av studentaktive metoder i høyere utdanning vil ha på språklige minoritetstudienter, stilles ikke.

Svakheter ved tellekantsystemet

TELLEKANTER: Vi viser til vår kronikk i Forskerforum 5/2007 og til svar ved Gunnstein Akselberg og Gunnar Sivertsen i Forskerforum 6/2007. Vi er glade for at de aksepterer at informasjonen til vitenskapelig ansatte om tellekantsystemet har vært utilstrekkelig. Vår hovedinnvending gjelder likevel ikke mangelen på både informasjon og akademisk systemkontroll – selv om dette er beklagelig – men følgende svakheter ved tellekantsystemet: grov undervurdering av den vitenskapelige monografien, inkonsistent og ufullstendig rangering av forlag og tidsskrifter, manglende uttelling for vitenskapelig redigeringsarbeid og undervurdering av artikler i vitenskaplige artikkelsamlinger. Akselberg og Sivertsen berører bare noen av disse punktene. Som respons på det de faktisk tar opp, gir vi tre utfyllende kommentarer:

1. Akselberg og Sivertsen skriver at norske forskere bruker bare en liten del av 16 000 ISSN-titler og 800 registrerte bokutgivere. Men dette forhindrer ikke at rangeringslistene er ufullstendige og at fordelingen mellom nivå 1 og 2 ofte er merkelig. (Tidsskriftlisten for Engelsk nivå 2 inneholder for eksempel *Library, Past and Present*, *Screen* og *The New York University Law Review*!) Etter det vi forstår – og det har ikke vært lett å finne fram til pålitelig informasjon om systemet – er det de forskjellige nasjonale fagrådene som foreslår forlag og tidsskrifter for nivå 2-listene. Men hvem det er som bestemmer, og hvilke kriterier som tas i bruk dersom de ulike fagrådene kommer med motstridende forslag, har det vært umulig for oss å avdekke. Forskjellen mellom nivå 1 og nivå 2 har stor økonomisk betydning

for både forsker, institutt og institusjon. At store pengesummar blir utdelt eller holdt tilbake ut fra listen som ikke holder mål, og som er konstruert på basis av hemmelige prinsipper, er uakseptabelt.

2. Akselberg og Sivertsen påstår at det nye systemet "synliggjør at 20 prosent av all vitenskapelig publisering i universitets- og høgskolesektoren er i humaniora". Hvordan måles dette? Etter antall poeng? Etter sidetal? Etter antall nummer i FRIDA? Påstanden virker meningslös slik den her er formulert.

3. Vi er overrasket over at fagrådet for allmenn litteraturvitenskap har foreslått ytterligere redusering av uttellingen for artikler i vitenskapelige artikkelsamlinger (ikke "antologi-artikler" som Akselberg og Sivertsen skriver). Vi visste ikke engang at det var mulig å foreslå slike justeringer, og skulle gjerne hørt den faglige argumentasjonen bak et slikt forslag. Vi skulle gjerne sett en omfattende offentlig debatt om disse viktige spørsmålene blant norske forskere, heller enn å være nødt til å fremme forslag til et organ som tar beslutninger uten å grunngi dem faglig. Vi mener ikke at en tidsskriftartikkel er uviktig, men at en tidsskriftartikkel og en artikkel i en vitenskapelig artikkelsamling er *faglig likeverdig*. Skal de gis ulik uttelling, må det gjøres av en kompetent forsker etter at han eller hun har lest og vurdert begge artiklene. I Dagens Næringsliv 21./22. juli 2007 skriver den internasjonalt anerkjente norske litteraturforskeren Toril Moi, professor ved Duke University i USA, i en kommentar til det nye evalueringssystemet at i forhold til en bok likner en artikkel på en "prøveboring". Selvfølgelig er ikke dette en ufravikelig regel, men i humaniora er det i mange tilfeller en god sammenlikning. Som vi skriver i kroniken, er den vitenskapelige

monografien humanioras viktigste bærebjelke. Vi aksepterer at det ikke er slik i alle fag. Men om forskjellige fag har ulike kriterier for viktig forskning, hvorfor har vi da fattet et system som ikke, og ikke kan, reflektere disse forskjellene? Vi trenger et evalueringssystem som er tilpasset hvert forskningsfags egenart og faglige utfordringer.

AV JEREMY HAWTHORN,
professor i engelsk litteratur, NTNU,
OG JAKOB LOTHE, professor i
engelsk litteratur, Universitetet i Oslo

Uredeleg om finansierings-systemet

FORSKERFORUM: Journalist Andreas Høy Knudsen intervjuet meg for Forskerforum for nokre veker siden om rapporten som eg og fire kolleger ved UiB no i vår utarbeidde for Kunnskapsdepartementet om det nye finansierings-systemet for UoH-sektoren.

Etter å ha lese det ferdige intervjuet i siste nummer av Forskerforum må eg ta til motmæle. Intervjuet gjev eit fullständig feil bilde av kva eg og forskargruppa meiner om det nye finansieringssystemet, og er eigna til å skaffe oss både fiendar og venner som vi ikkje for tener.

Intervjuet gjev inntrykk av at vi som står bak rapporten er i konflikt med departementet og at vi meiner at nær sagt alt er gale med den nye finansieringsmodellen.

Det er ingen slik konflikt. Vi har aldri blitt bedt av departementet

eller andre om å moderere konklusjonane våre, eg har aldri sagt at vi har blitt bedt om å moderere konklusjonane våre, og vi er positive til mykje av det nye finansieringssystemet. Oppdraget vårt gjekk mellom anna ut på å gjennomføre ein kritisk gjennomgang av dei teoretiske eigenskapane til Open Access (OA), som er et spennende alternativ til den tradisjonelle publiseringssystemet. Det skulle berre mangle om vi ikkje kom til å ha innvendingar mot enkelte sider ved finansieringa. Våre innvendingar er imidlertid noko ganske anna enn ei "radbrekking av insentivsystemet". I pausen på eit fagseminar i juni, der rapporten blei lagt fram og diskutert, spurde eg folk frå departementet om kva dei syntest om den rapporten vi hadde levert. Eg fekk då til svar at dei syntest rap-

porten var bra og nyttig, men at dei syntest at vi gjekk litt langt i kritikken av RBO. Dette fortalte eg journalisten på spørsmål om kva reaksjonar vi hadde fått frå departementet på rapporten vår. Dette er noko ganske anna enn at "I en evalueringssrapport kom forskere med så sterkt kritikk av insentivsystemet for forskning at de fikk beskjed fra Kunnskapsdepartementet om å moderere konklusjonene sine". Det som er sant er at vi støttar bruk av insentiv i sektoren, og at KD har oppført seg eksemplarisk som oppdragsgjevar – dei har verkeleg ikkje prøvd å få oss til å gje uttrykk for noko anna enn det vi meiner.

Det som gjer saka spesielt gravende er at eg snakkja lenge med journalisten etter at han sende meg nokre sitatprøver som tydeleg illustrerte at han var på villspor. Eg forklarte då at sitata var sett inn i ein samanheng som fekk det til å sjå ut som om eg meiner det motsett av det eg verkeleg meiner. Eg viste i den forbindelse til eit intervju eg gav til Silje Gripsrud i *På Høyden* (også publisert på *forskning.no*), som eg mente, og meiner, gjev eit mykje meir korrekt bilde av kva eg meiner. Eg brukte mykje tid på å forklare kva samanheng sitata høyrer heime i, og journalisten lova å ta innover seg mine kommentarar. Det at han deretter har gått vidare og publisert sine vrangførstellinger ser eg på som eit alvorleg tillitsbrot. Eg trudde i det lengste at poenget med intervjuet var å formidle mine tankar omkring rapporten, ikkje å fortelje røvarhistorier.

AV STEINAR VAGSTAD, professor i samfunnsøkonomi, Universitetet i Bergen

Betaling ikke noe hovedproblem

OPEN ACCESS: Det er veldig bra at Forskerforum setter søkelyset på Open Access (OA), som er et spennende alternativ til den tradisjonelle publiseringssystemet. Det skulle berre mangle om vi ikke kom til å ha innvendingar mot enkelte sider ved finansieringa. Våre innvendingar er imidlertid noko ganske anna enn ei "radbrekking av insentivsystemet". I pausen på eit fagseminar i juni, der rapporten blei lagt fram og diskutert, spurde eg folk frå departementet om kva dei syntest om den rapporten vi hadde levert. Eg fekk då til svar at dei syntest rap-

porten var bra og nyttig, men at dei syntest at vi gjekk litt langt i kritikken av RBO. Dette fortalte eg journalisten på spørsmål om kva reaksjonar vi hadde fått frå departementet på rapporten vår. Dette er noko ganske anna enn at "I en evalueringssrapport kom forskere med så sterkt kritikk av insentivsystemet for forskning at de fikk beskjed fra Kunnskapsdepartementet om å moderere konklusjonene sine". Det som er sant er at vi støttar bruk av insentiv i sektoren, og at KD har oppført seg eksemplarisk som oppdragsgjevar – dei har verkeleg ikkje prøvd å få oss til å gje uttrykk for noko anna enn det vi meiner.

Det som gjer saka spesielt gravende er at eg snakkja lenge med journalisten etter at han sende meg nokre sitatprøver som tydeleg illustrerte at han var på villspor. Eg forklarte då at sitata var sett inn i ein samanheng som fekk det til å sjå ut som om eg meiner det motsett av det eg verkeleg meiner. Eg viste i den forbindelse til eit intervju eg gav til Silje Gripsrud i *På Høyden* (også publisert på *forskning.no*), som eg mente, og meiner, gjev eit mykje meir korrekt bilde av kva eg meiner. Eg brukte mykje tid på å forklare kva samanheng sitata høyrer heime i, og journalisten lova å ta innover seg mine kommentarar. Det at han deretter har gått vidare og publisert sine vrangførstellinger ser eg på som eit alvorleg tillitsbrot. Eg trudde i det lengste at poenget med intervjuet var å formidle mine tankar omkring rapporten, ikkje å fortelje røvarhistorier.

Det som gjer saka spesielt gravende er at eg snakkja lenge med journalisten etter at han sende meg nokre sitatprøver som tydeleg illustrerte at han var på villspor. Eg forklarte då at sitata var sett inn i ein samanheng som fekk det til å sjå ut som om eg meiner det motsett av det eg verkeleg meiner. Eg viste i den forbindelse til eit intervju eg gav til Silje Gripsrud i *På Høyden* (også publisert på *forskning.no*), som eg mente, og meiner, gjev eit mykje meir korrekt bilde av kva eg meiner. Eg brukte mykje tid på å forklare kva samanheng sitata høyrer heime i, og journalisten lova å ta innover seg mine kommentarar. Det at han deretter har gått vidare og publisert sine vrangførstellinger ser eg på som eit alvorleg tillitsbrot. Eg trudde i det lengste at poenget med intervjuet var å formidle mine tankar omkring rapporten, ikkje å fortelje røvarhistorier.

Det som gjer saka spesielt gravende er at eg snakkja lenge med journalisten etter at han sende meg nokre sitatprøver som tydeleg illustrerte at han var på villspor. Eg forklarte då at sitata var sett inn i ein samanheng som fekk det til å sjå ut som om eg meiner det motsett av det eg verkeleg meiner. Eg viste i den forbindelse til eit intervju eg gav til Silje Gripsrud i *På Høyden* (også publisert på *forskning.no*), som eg mente, og meiner, gjev eit mykje meir korrekt bilde av kva eg meiner. Eg brukte mykje tid på å forklare kva samanheng sitata høyrer heime i, og journalisten lova å ta innover seg mine kommentarar. Det at han deretter har gått vidare og publisert sine vrangførstellinger ser eg på som eit alvorleg tillitsbrot. Eg trudde i det lengste at poenget med intervjuet var å formidle mine tankar omkring rapporten, ikkje å fortelje røvarhistorier.

Det som gjer saka spesielt gravende er at eg snakkja lenge med journalisten etter at han sende meg nokre sitatprøver som tydeleg illustrerte at han var på villspor. Eg forklarte då at sitata var sett inn i ein samanheng som fekk det til å sjå ut som om eg meiner det motsett av det eg verkeleg meiner. Eg viste i den forbindelse til eit intervju eg gav til Silje Gripsrud i *På Høyden* (også publisert på *forskning.no*), som eg mente, og meiner, gjev eit mykje meir korrekt bilde av kva eg meiner. Eg brukte mykje tid på å forklare kva samanheng sitata høyrer heime i, og journalisten lova å ta innover seg mine kommentarar. Det at han deretter har gått vidare og publisert sine vrangførstellinger ser eg på som eit alvorleg tillitsbrot. Eg trudde i det lengste at poenget med intervjuet var å formidle mine tankar omkring rapporten, ikkje å fortelje røvarhistorier.

Det som gjer saka spesielt gravende er at eg snakkja lenge med journalisten etter at han sende meg nokre sitatprøver som tydeleg illustrerte at han var på villspor. Eg forklarte då at sitata var sett inn i ein samanheng som fekk det til å sjå ut som om eg meiner det motsett av det eg verkeleg meiner. Eg viste i den forbindelse til eit intervju eg gav til Silje Gripsrud i *På Høyden* (også publisert på *forskning.no*), som eg mente, og meiner, gjev eit mykje meir korrekt bilde av kva eg meiner. Eg brukte mykje tid på å forklare kva samanheng sitata høyrer heime i, og journalisten lova å ta innover seg mine kommentarar. Det at han deretter har gått vidare og publisert sine vrangførstellinger ser eg på som eit alvorleg tillitsbrot. Eg trudde i det lengste at poenget med intervjuet var å formidle mine tankar omkring rapporten, ikkje å fortelje røvarhistorier.

Det som gjer saka spesielt gravende er at eg snakkja lenge med journalisten etter at han sende meg nokre sitatprøver som tydeleg illustrerte at han var på villspor. Eg forklarte då at sitata var sett inn i ein samanheng som fekk det til å sjå ut som om eg meiner det motsett av det eg verkeleg meiner. Eg viste i den forbindelse til eit intervju eg gav til Silje Gripsrud i *På Høyden* (også publisert på *forskning.no*), som eg mente, og meiner, gjev eit mykje meir korrekt bilde av kva eg meiner. Eg brukte mykje tid på å forklare kva samanheng sitata høyrer heime i, og journalisten lova å ta innover seg mine kommentarar. Det at han deretter har gått vidare og publisert sine vrangførstellinger ser eg på som eit alvorleg tillitsbrot. Eg trudde i det lengste at poenget med intervjuet var å formidle mine tankar omkring rapporten, ikkje å fortelje røvarhistorier.

Det som gjer saka spesielt gravende er at eg snakkja lenge med journalisten etter at han sende meg nokre sitatprøver som tydeleg illustrerte at han var på villspor. Eg forklarte då at sitata var sett inn i ein samanheng som fekk det til å sjå ut som om eg meiner det motsett av det eg verkeleg meiner. Eg viste i den forbindelse til eit intervju eg gav til Silje Gripsrud i *På Høyden* (også publisert på *forskning.no*), som eg mente, og meiner, gjev eit mykje meir korrekt bilde av kva eg meiner. Eg brukte mykje tid på å forklare kva samanheng sitata høyrer heime i, og journalisten lova å ta innover seg mine kommentarar. Det at han deretter har gått vidare og publisert sine vrangførstellinger ser eg på som eit alvorleg tillitsbrot. Eg trudde i det lengste at poenget med intervjuet var å formidle mine tankar omkring rapporten, ikkje å fortelje røvarhistorier.

Det som gjer saka spesielt gravende er at eg snakkja lenge med journalisten etter at han sende meg nokre sitatprøver som tydeleg illustrerte at han var på villspor. Eg forklarte då at sitata var sett inn i ein samanheng som fekk det til å sjå ut som om eg meiner det motsett av det eg verkeleg meiner. Eg viste i den forbindelse til eit intervju eg gav til Silje Gripsrud i *På Høyden* (også publisert på *forskning.no*), som eg mente, og meiner, gjev eit mykje meir korrekt bilde av kva eg meiner. Eg brukte mykje tid på å forklare kva samanheng sitata høyrer heime i, og journalisten lova å ta innover seg mine kommentarar. Det at han deretter har gått vidare og publisert sine vrangførstellinger ser eg på som eit alvorleg tillitsbrot. Eg trudde i det lengste at poenget med intervjuet var å formidle mine tankar omkring rapporten, ikkje å fortelje røvarhistorier.

Det som gjer saka spesielt gravende er at eg snakkja lenge med journalisten etter at han sende meg nokre sitatprøver som tydeleg illustrerte at han var på villspor. Eg forklarte då at sitata var sett inn i ein samanheng som fekk det til å sjå ut som om eg meiner det motsett av det eg verkeleg meiner. Eg viste i den forbindelse til eit intervju eg gav til Silje Gripsrud i *På Høyden* (også publisert på *forskning.no*), som eg mente, og meiner, gjev eit mykje meir korrekt bilde av kva eg meiner. Eg brukte mykje tid på å forklare kva samanheng sitata høyrer heime i, og journalisten lova å ta innover seg mine kommentarar. Det at han deretter har gått vidare og publisert sine vrangførstellinger ser eg på som eit alvorleg tillitsbrot. Eg trudde i det lengste at poenget med intervjuet var å formidle mine tankar omkring rapporten, ikkje å fortelje røvarhistorier.

Det som gjer saka spesielt gravende er at eg snakkja lenge med journalisten etter at han sende meg nokre sitatprøver som tydeleg illustrerte at han var på villspor. Eg forklarte då at sitata var sett inn i ein samanheng som fekk det til å sjå ut som om eg meiner det motsett av det eg verkeleg meiner. Eg viste i den forbindelse til eit intervju eg gav til Silje Gripsrud i *På Høyden* (også publisert på *forskning.no*), som eg mente, og meiner, gjev eit mykje meir korrekt bilde av kva eg meiner. Eg brukte mykje tid på å forklare kva samanheng sitata høyrer heime i, og journalisten lova å ta innover seg mine kommentarar. Det at han deretter har gått vidare og publisert sine vrangførstellinger ser eg på som eit alvorleg tillitsbrot. Eg trudde i det lengste at poenget med intervjuet var å formidle mine tankar omkring rapporten, ikkje å fortelje røvarhistorier.

Det som gjer saka spesielt gravende er at eg snakkja lenge med journalisten etter at han sende meg nokre sitatprøver som tydeleg illustrerte at han var på villspor. Eg forklarte då at sitata var sett inn i ein samanheng som fekk det til å sjå ut som om eg meiner det motsett av det eg verkeleg meiner. Eg viste i den forbindelse til eit intervju eg gav til Silje Gripsrud i *På Høyden* (også publisert på *forskning.no*), som eg mente, og meiner, gjev eit mykje meir korrekt bilde av kva eg meiner. Eg brukte mykje tid på å forklare kva samanheng sitata høyrer heime i, og journalisten lova å ta innover seg mine kommentarar. Det at han deretter har gått vidare og publisert sine vrangførstellinger ser eg på som eit alvorleg tillitsbrot. Eg trudde i det lengste at poenget med intervjuet var å formidle mine tankar omkring rapporten, ikkje å fortelje røvarhistorier.

Det som gjer saka spesielt gravende er at eg snakkja lenge med journalisten etter at han sende meg nokre sitatprøver som tydeleg illustrerte at han var på villspor. Eg forklarte då at sitata var sett inn i ein samanheng som fekk det til å sjå ut som om eg meiner det motsett av det eg verkeleg meiner. Eg viste i den forbindelse til eit intervju eg gav til Silje Gripsrud i *På Høyden* (også publisert på *forskning.no*), som eg mente, og meiner, gjev eit mykje meir korrekt bilde av kva eg meiner. Eg brukte mykje tid på å forklare kva samanheng sitata høyrer heime i, og journalisten lova å ta innover seg mine kommentarar. Det at han deretter har gått vidare og publisert sine vrangførstellinger ser eg på som eit alvorleg tillitsbrot. Eg trudde i det lengste at poenget med intervjuet var å formidle mine tankar omkring rapporten, ikkje å fortelje røvarhistorier.

Det som gjer saka spesielt gravende er at eg snakkja lenge med journalisten etter at han sende meg nokre sitatprøver som tydeleg illustrerte at han var på villspor. Eg forklarte då at sitata var sett inn i ein samanheng som fekk det til å sjå ut som om eg meiner det motsett av det eg verkeleg meiner. Eg viste i den forbindelse til eit intervju eg gav til Silje Gripsrud i *På Høyden* (også publisert på *forskning.no*), som eg mente, og meiner, gjev eit mykje meir korrekt bilde av kva eg meiner. Eg brukte mykje tid på å forklare kva samanheng sitata høyrer heime i, og journalisten lova å ta innover seg mine kommentarar. Det at han deretter har gått vidare og publisert sine vrangførstellinger ser eg på som eit alvorleg tillitsbrot. Eg trudde i det lengste at poenget med intervjuet var å formidle mine tankar omkring rapporten, ikkje å fortelje røvarhistorier.

Det som gjer saka spesielt gravende er at eg snakkja lenge med journalisten etter at han sende meg nokre sitatprøver som tydeleg illustrerte at han var på villspor. Eg forklarte då at sitata var sett inn i ein samanheng som fekk det til å sjå ut som om eg meiner det motsett av det eg verkeleg meiner. Eg viste i den forbindelse til eit intervju eg gav til Silje Gripsrud i *På Høyden* (også publisert på *forskning.no*), som eg mente, og meiner, gjev eit mykje meir korrekt bilde av kva eg meiner. Eg brukte mykje tid på å forklare kva samanheng sitata høyrer heime i, og journalisten lova å ta innover seg mine kommentarar. Det at

Mindre bra er det at Forsker-forbundet foreslår en opprykksordning fra dosent til professor, noe som indikerer at forbundet ikke helt har skjønt selve grunnlaget for den nye stillingskategorien.

SVEIN LORENTZEN

amanuensisstilling, med professor som opprykksmulighet og toppstilling. Den alternative faglige førstestillingen er førtelektor, som er en stillingskategori på linje med førsteamanuensis, men *med et bredere, og ikke primært vitenskapelig kvalifiseringsgrunnlag*. Etter hvert som det i høgskolesystemet i deler av universitetssystemet ble tilsatt et betydelig antall førtelektorer, oppsto et press for å få en toppstilling også i denne karriereveien. Dette var en viktig del av bakgrunnen for at St.meld. nr. 16 (2001-2002) *Om ny lærerutdanning* åpnet for en ny toppstillingskategori *undervisningsdosent*. I tillegg kom ønsket om å stimulere til mer praktisk rettet FoU-arbeid innenfor ulike profesjonsutdanninger.

En uttrykkelig forutsetning for denne nye stillingen var at den skulle være en toppstilling på linje med professor, med de samme krav til arbeidsmengde og fordypning ut over førstestilling, men *med et klart annerledes kvalifikasjonsgrunnlag*. Hovedvekten ble for den nye stillingen ikke lagt på det rent vitenskapelige, men på annen type faglig virksomhet av høy standard. Kvalifikasjonskravene ble nærmere beskrevet i retningslinjer for tilsetting, gitt av departementet 21. 07. 2003. I første omgang ble den

En uttrykkelig forutsetning for denne nye stillingen var at den skulle være en toppstilling på linje med professor, med de samme krav til arbeidsmengde og fordypning ut over førstestilling, men med et klart annerledes kvalifikasjonsgrunnlag.

Svein Lorentzen

JUBILEUM Gunnar Skirbekks innsats for distrikthøgskolene

Gunnar Skirbekk var bortreist på sin 70-årsdag i april. Han ble derfor feiret nylig, med festskrift og symposium. Det kunne være fristende for en filosof å skrive om hans filosofiske arbeider fra "Nihi-lisme", som han publiserte som 21-åring, over doktoravhandlingen om Heideggers sannhetsbegrep i 1960, hvor jeg var motstander, og frem til hans seneste arbeider. Men mye er skrevet om dette, og jeg vil gjerne trekke frem en side ved Skirbekk som er mindre kjent, hans bidrag til utforminga av distrikthøgskolene.

Innstillingen er utkommet som vedlegg til Stortingspropostasjon nr. 21 (1969-70) og er blitt utførlig diskutert, blant annet av Lars Løvlie og Gunnar Skirbekk i Norsk Vegeland (red), Tidsskift i høgre utdanning, 1979. Jeg skal her nevne bare tre av de viktigste poengene:

Allmennfagene skal styrke studentenes evne til å ta velbegrundet standpunkt til de saker som er opp og til å målbære sine synspunkter på en god måte.

Allmennfagene skal inngå i seriøse kurs der studentene ikke bare lærer å tenke selvstendig, men også å tenke saklig forsvarlig, og dét om emner som setter dem i stand til å forstå bedre og handle bedre i det samfunn og miljø de lever i.

Allmennfagene skal ikke presenteres som noe helt forskjellig fra yrkeskvalifiserende fagene, men som fag som gir bedre innsyn i hvordan disse yrkeskvalifiserende fagene fungerer i samfunnet og hvordan disse fagene er bygget opp vitenskapelig sett.

Men utvalget ønsket ikke en perspektivløs yrkesutdannelse. Det fastslo at den yrkesrettede utdanningen skulle legge beslag på høyst 75 prosent av studietiden. Minst 15 prosent skulle gå til allmennfag. De resterende 10 prosent kunne studentene bruke etter eget valg, til utdypning av allmennfag eller til utdypning av de yrkesrettede fagene.

Utvalget gikk enstemmig og med stor entusiasme inn for denne ordningen og anmodet departementet om å oppnevne et utvalg for å utarbeide "målsettingen for allmennfag ved distrikthøgskolen" og et opplegg for undervisning i disse fag.

Her er det Gunnar Skirbekk kommer inn. Han ble medlem av allmennfagutvalget og ble valgt til dets sekretær. Han førte inn-

stillingen i pennen og etter knapt fire måneders arbeid ble den avgitt 6. desember 1969. Skirbekks titel "sekretær" er misvisende. Jeg deltok i møtene som representant for sentralutvalget, og glede meg over hvordan Skirbekk ikke bare ga form til de mange innspillene som kom fra de andre i utvalget, men hadde en grunnleggende oppfatning av allmennfagene og deres rolle som preger innstillingen.

Innstillingen er utkommet som vedlegg til Stortingspropostasjon nr. 21 (1969-70) og er blitt utførlig diskutert, blant annet av Lars Løvlie og Gunnar Skirbekk i Norsk Vegeland (red), Tidsskift i høgre utdanning, 1979. Jeg skal her nevne bare tre av de viktigste poengene:

Allmennfagene skal styrke studentenes evne til å ta velbegrundet standpunkt til de saker som er opp og til å målbære sine synspunkter på en god måte.

Allmennfagene skal inngå i seriøse kurs der studentene ikke bare lærer å tenke selvstendig, men også å tenke saklig forsvarlig, og dét om emner som setter dem i stand til å forstå bedre og handle bedre i det samfunn og miljø de lever i.

Allmennfagene skal ikke presenteres som noe helt forskjellig fra yrkeskvalifiserende fagene, men som fag som gir bedre innsyn i hvordan disse yrkeskvalifiserende fagene fungerer i samfunnet og hvordan disse fagene er bygget opp vitenskapelig sett.

Men utvalget ønsket ikke en perspektivløs yrkesutdannelse. Det fastslo at den yrkesrettede utdanningen skulle legge beslag på høyst 75 prosent av studietiden. Minst 15 prosent skulle gå til allmennfag. De resterende 10 prosent kunne studentene bruke etter eget valg, til utdypning av allmennfag eller til utdypning av de yrkesrettede fagene.

Utvalget gikk enstemmig og med stor entusiasme inn for denne ordningen og anmodet departementet om å oppnevne et utvalg for å utarbeide "målsettingen for allmennfag ved distrikthøgskolen" og et opplegg for undervisning i disse fag.

Her er det Gunnar Skirbekk kommer inn. Han ble medlem av allmennfagutvalget og ble valgt til dets sekretær. Han førte inn-

JUBILEUM

Gunnar Skirbekks innsats for distrikthøgskolene

Gunnar Skirbekk var bortreist på sin 70-årsdag i april. Han ble derfor feiret nylig, med festskrift og symposium. Det kunne være fristende for en filosof å skrive om hans filosofiske arbeider fra "Nihi-lisme", som han publiserte som 21-åring, over doktoravhandlingen om Heideggers sannhetsbegrep i 1960, hvor jeg var motstander, og frem til hans seneste arbeider. Men mye er skrevet om dette, og jeg vil gjerne trekke frem en side ved Skirbekk som er mindre kjent, hans bidrag til utforminga av allmennfagene og deres rolle som preger innstillingen.

Innstillingen er utkommet som vedlegg til Stortingspropostasjon nr. 21 (1969-70) og er blitt utførlig diskutert, blant annet av Lars Løvlie og Gunnar Skirbekk i Norsk Vegeland (red), Tidsskift i høgre utdanning, 1979. Jeg skal her nevne bare tre av de viktigste poengene:

Allmennfagene skal styrke studentenes evne til å ta velbegrundet standpunkt til de saker som er opp og til å målbære sine synspunkter på en god måte.

Allmennfagene skal inngå i seriøse kurs der studentene ikke bare lærer å tenke selvstendig, men også å tenke saklig forsvarlig, og dét om emner som setter dem i stand til å forstå bedre og handle bedre i det samfunn og miljø de lever i.

Allmennfagene skal ikke presenteres som noe helt forskjellig fra yrkeskvalifiserende fagene, men som fag som gir bedre innsyn i hvordan disse yrkeskvalifiserende fagene fungerer i samfunnet og hvordan disse fagene er bygget opp vitenskapelig sett.

Men utvalget ønsket ikke en perspektivløs yrkesutdannelse. Det fastslo at den yrkesrettede utdanningen skulle legge beslag på høyst 75 prosent av studietiden. Minst 15 prosent skulle gå til allmennfag. De resterende 10 prosent kunne studentene bruke etter eget valg, til utdypning av allmennfag eller til utdypning av de yrkesrettede fagene.

Utvalget gikk enstemmig og med stor entusiasme inn for denne ordningen og anmodet departementet om å oppnevne et utvalg for å utarbeide "målsettingen for allmennfag ved distrikthøgskolen" og et opplegg for undervisning i disse fag.

Her er det Gunnar Skirbekk kommer inn. Han ble medlem av allmennfagutvalget og ble valgt til dets sekretær. Han førte inn-

Eksemplarisk popularisering

Boka kan stå som eit eksemplarisk døme på akademisk popularisering. Ho forenlar, samtidig som ho stiller krav til lesaren.

Lyrikk har fleire bruksmåtar. Mest utbreidd er det vel å nytte lyrikk til opplesing ved merkedagar, som i bryllaup og gravferder. Men mange av oss les også lyrikk – som kjelde til innsikt og ettertanke. Det tiltrekka ved sjangeren, slik eg ser det, er at han skil seg frå romanar og noveller ved at han representerer ein særleg kombinasjon av språkleg formulerte innsikter og musicalitet. Og det er denne musicalitet, i form av klang og rytme, som opnar for at orda får ein annan verknad enn i andre sjangrar.

Tolkingane er skrivne i eit tett, velformulert, implikasjonsrikt

mål, meir basert på at eg saknar ei særegen stemme enn at eg ser klare einskilddikt som skulle vere med: Kvar er Orvil?

Tolkingane er skrivne i eit tett, velformulert, implikasjonsrikt

Jørgen Sejersted og Eirik Vassenden
Lyrikkhåndboken
Spartacus, 2007
386 sider
Kr. 338

og i omsetjing, med tolkingar av dei same forfattarane.

Men for meg har altså boka ein mangel. I denne boka, der eg møtte så mange gamle vener som vart samtala med, var det ein som ikkje kom til orde. Eg avsluttar di-for "orvilsk". Eg tenkte først lesarane kunne møte "Knudsen", men valde "Hemmelighet", som illustrasjon:

Det hemmeligste i vår tilværelse er ikke solens enormitet eller de tretten måner omkring Jupiter eller en kvinnens blanke blikk, men at en sten faller til jorden.

Vi vet at endog Enstein hadde fortredeligheter med definitivt å innordne gravitasjonen i sitt teoretiske system overfor stenen som utenfor vår egentlige forstand ikke orker å la være å falle til jorden.

Av Oddgeir Osland

Men Akademiet var ikkje dødt

Kim Gunnar Helsvig
Elitisme på norsk. Det Norske Videnskaps-Akademiet 1945 - 2007
Novus forlag, 2007
290 sider
Kr. 350

Boka om Det Norske Videnskaps-Akademiet, frå etterkrigstida og opp til i dag, er vellukka og leseverdig. Ho er skriven på oppdrag frå Akademiet i høve 150 års jubileum

deira i år, og er, parallelt med å vere ein grundig gjennomgang av den nyare historia til Akademiet, spekka med ei rekke svært interessante anekdotar om norsk forskningspolitikk. Forfattaren har ikkje som mål "berre" å skrive ei institusjonsistorie, men "å kaste et mer generelt lys over norsk forsknings- og vitenskapshistorie fram til begynnelsen av 2000-tallet". Slik skal boka fungere som eit "prisme som kan fange opp og reflektere mer dyptgripende endringsprosesser i perioden".

Dette er nettopp det forfattaren får til, og som gjer boka leseverdig. Institusjonshistorier kan ofte vere keisame og fulle av detaljar om personane som betalar for utgjevinga av boka. Sjølv om også denne utgjevinga har sine "ingen gløymt, og alle nemnt"-sider, hevar ho seg ut over mykje anna i same sjanger ved aldri å miste synet av Akademiet i ein større samanheng.

Teksten går kronologisk fram, ramma inn av aksjen indre liv – generelle trekk. Boka byrjar med eit informativt kapittel om historia til Akademiet frå starten som publisistisk professorklubb i Christiania, til å vere hovudaktør i utforminga av forskningspolitikken til den unge norske nasjonen i mellomkrigstida. Denne sistnemnde rolla er ein viktig premiss for å forstå nedgangssoga til Akademiet i dei første etterkrigstidene. Institusjonen hadde høge ambisjonar om å halde fram som det vitale sentrum for norsk forsking, og hadde meir enn ein finger med i spelet då forskingsråda blei skipa etter amerkansk modell i dei første etterkrigstidene. Ironisk nok ført etableringa av forskingsråda og den rådande teknologioptimismen, med aukande forskingsløyvingar frå

statsmakta som følge, til at Akademiet gradvis glemte ut i periferien av forskingspolitikken. Trass i ulike forsøk på å gjøre seg aktuell gjennom særleg internasjonale forskingsprosjekter, vart Akademiet sakte men sikkert ein meir og meir anonym organisasjon.

Vendepunktet kom på 80- og 90-talet med Akademiet som uredd forsvare for grunnforskning, kvalitet og vitskaplege verdiar. Då mørkret var som svartast, og knapt medlemene sjølv trudde at Akademiet var noko anna enn ein umoderne, selskapsklubb for aldrande professorar, skulle det vise seg at vederheftig forsvar for grunnforskning som kultur og kunnskap for kunnskapens eiga skuld, var like aktuelle verdiar å slåss for mot ein nytt tusenår.

Boka er mest interessant for underteikna når ho tek for seg generell forskingspolitikk, som OECD sitt komme i norsk politikk, bakgrunnen til forskningsfondet, sentra for framifrå forsking og sektorprinsippet. Det er slående å sjå kor viktige enkeltpersonar har vore i utforminga av sentrale politiske prinsipp i norsk akademia. Slik sett fungerer teksten som ein introduksjon til korleis ein jobbar politisk i Noreg og korleis nettverka verkar i dei tette miljøa i hovudstaden.

Av Ingar Myking

Den tredje positivismedebatten

Sigurd Haga
Utdannings- og undervisningskunsten i akademiseringas og maknadstilpassingas epoke
Oplandske Bokforlag, 2007
195 sider
Kr 200

Sigurd Hagas bok er særst interessa. Haga er pedagogikkforsk med bakgrunn frå Høgskolen i Oslo og har tidlegare gjeve ut bøker om fagutvikling. Haga grunngjew med god flyt problema etter høgskolereforma i 1994, som skulle rasjonalisere sektoren. 98 regionale høgskolar vart slått saman til 26 statlege høgskolar.

Ved å leggje ned lærråda og innføre akademiske titlar og forskingsomgrep i nye statlege høgskolar, kom sektoren inn på blindvegen *universitetisering*, meiner Haga. Oftefer er det primære handlingsomgrep til profesjonsutdanningane – det samhandlingsorienterte undervisningsarbeidet. Orda er lange i Haga sin terminologi, men ikkje misfor-

stå: Boka er eit funn, ho er meint som eit debattinnlegg, og ho inneholder referansar. Ein av dei er til Aristoteles' phronesis-omgrep, som er praksistrendinga av den moraliske tanke. Praksis i norsk samanheng vert mest forstått som technē-poiesis, som tyder teknologisk innsikt. Skal høgskolen lukkast, må han ha meir phronesis.

Ærendet til Haga er konfrontasjon, ikkje samhandling, som han hevdar at høgskolelærarane eigentleg ønskjer. Boka er eit rauast forsvar for standen og går ikkje av vegen for å ta frå NOKUT all legitimitet som ekstern forstasegpåar med makt over fagfolk som veit betre. Universitetsforskarane får det glatte lag, saman med media, styresmakter og andre eksponentar for "kulturelt einsretande maktsentra" utanfor høgskolen.

Det er ikkje nokon grunn til å trekke på smilebandet. Konflikten er reell. Kven kan nekta for at verdiforankra, lokal praksis- og teoriutvikling tel meir for profesjonsutdanninga enn eksterne doktorgrader?

Utanfrå-styringa splittar høgskolen djupt. På den eine sida står idealitet, utdanning som verkstad for læring, tenking og samhandling. På den andre sida står staten, politikken og marknadslogikken. Men der står òg hangen til å bli universitet, med praksislause abstraksjonar.

Haga vil ha ein tredje positivismedebatt. I dag vert Foucault-sektoren styrd av ein normalvitenskapstilstand der norma er å vere kontekstuavhengig. Alt ein lærer i konteksten til ein institusjon, kan ein overføre på andre institusjonar. Denne positivismen et seg no inn på høgskolen. Haga meiner at høgskolane treng si eiga profesjonsutdanningsforskning som kan sette ekstern kunnskap inn i ein lokal kontekst.

Argumentasjonen til Haga er truverdig og ber preg av praktisk kjennskap til emnet. Det er lett å vere samd med Haga i synet på det politiske systemet, men det er vanskelegare å verte overtydd om at han får rett. Skiljet mellom universitetspedagogar og høgskoletilsette verkar og kunstig. Boka *Utdanning med pedagogisk profesionalitet* frå 1999 av Erling Lars Dale ved UiO kunne ha stått i litteraturlista til Haga, men gjer det ikkje. Dale syner korleis lærarutdanninga kan byggje lokale pedagogiske system med høg profesionalitet. Kanskje Haga må vende seg utover høgskolen for å finne løysingar det kan bli noko av.

Av Andreas Høy Knudsen

Kort fortalt

Øystein Sørensen
Den store sammensvergelsen
Aschehoug, 2007

320 sider
Kr. 349

Historiker Øystein Sørensen ved Universitetet i Oslo har skrevet boken om Illuminatus-ordenen. Ordenen var et hemmelig selskap som ble stiftet i Bayern i 1776. I 1790-årene ble ordenen beskyldt for å stå bak den franske revolusjonen. Siden er den blitt anklaget for å stå bak første og annen verdenskrig, den katolske kirken og EU. I dag forekommer konspirasjonsteoriene om Illuminatus særlig i høyreekstreme miljøer i USA.

Eva Simonsen og Berit H. Johnsen (red.)

Utenfor regelen
Spesialpedagogikk i historisk perspektiv
Unipub, 2007

166 sider
Kr. 398

Wenche Findal er kunsthistoriker ved NTNU med nyere arkitektur som spesialfelt. Boken tar for seg funksjonalismens boliger fra etableringen av modernismen tidlig på 1900-tallet. Findal belyser sammenhengen mellom periodens internasjonale forbilder og de konkrete resultatene i den norske boligarkitekturen. Boken er illustrert med bilder av bomiljøer, hus, interiører og møbler.

Tore Pryser

Kvinner i hemmelige tjenester
Efterretning i Norden under den annen verdenskrig
Cappelen, 2007

288 sider
Pris: 329,-

Under den annen verdenskrig var en rekke kvinner spioner i Norden. De arbeidet som skue-spillere, dansere, journalister, sekretærer og hushjelper, men en ting hadde de til felles: De brukte sine kvinnelige egen-skaper i jakten på informasjon om "fienden". Forfatteren er historiker ved Høgskolen i Lillehammer.

Thomas Chr. Wyller
Ytringer
Transit, 2007

560 sider
Kr. 428

Monarkiet, topartisystemet, offentlighetsloven, Lund-kommisjonen, Statoil, Treholt-saken, EU, Gardermoen, OL, pressen og moralen: Temaene er sammensatte i denne artikkelsamlingen av Thomas Chr. Wyller (1922), pensjonert professor i statsvitenskap. Han var tilknyttet Institutt for statsvitenskap ved Universitetet i Oslo fra 1957 til 1992.

Eva Simonsen og

Berit H. Johnsen (red.)

Utenfor regelen
Spesialpedagogikk i historisk perspektiv

Unipub, 2007

278 sider

Kr. 329

Bokas mål er å presentere og diskutere sentrale spesialpedagogiske grunnlagstemaer gjennom de siste 200 årene. Artiklene tar for seg fagets idé-historiske bakgrunn, konstituering av spesialpedagogikk som profesjon og praksisfelt, og dessuten profesjonsetiske dilemmaer før og nå. Forfatterne er tilknyttet Institutt for spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo.

Hovland, Edgar (red.)

I vinden
Geofysisk institutt 90 år
Fagbokforlaget, 2007

158 sider

Pris: 248,-

Geofysisk institutt i Bergen ble etablert i 1917. Boken følger et institutt i elitedivisjonen gjennom reformer, teknologeutvikling og etablering av nye fagfelt. Bergensskolen i meteorologi skapte fundamentet for moderne værvarsling, og erobret siden en hel verden. Edgar Hovland, professor emeritus ved Historisk institutt i Bergen, har redigert artikkelsamlingen.

Høgskolen i Akershus har som mål å være et ledende høgskolemiljø nasjonalt og internasjonalt innen sine faglige tyngdepunkter. Høgskolen har 12 bachelorstudier og 4 masterstudier, samt et bredt tilbud av etter- og videreutdanninger. Høgskolen har ca 3900 studenter og nærmere 300 ansatte. Vi er samlet i tidmessige lokaler ved Lillestrøm, i nær tilknytning til forskningsmiljøet på Kjeller.

HØGSKOLEN I AKERSHUS

Rektor

Ved Høgskolen i Akershus er det ledig øremålstilling som rektor. Rektor er daglig leder for høgskolens faglige og administrative virksomhet, og sekretær for høgskolestyret.

Høgskolen står foran spennende utfordringer i et kunnskapssamfunn i utvikling. I kommende periode vil det bli lagt særlig vekt på å videreføre og profilere høgskolen som et attraktivt studiested, samt å videreføre fagmiljøene gjennom forskning og internasjonalisering.

For nærmere informasjon om stillingen kontakt: styreleder Jan Solberg på tlf 916 48 005 eller Heidi Wiggen i Visindi AS på tlf 916 56 103.

Søknadsfrist: 23.10.2007

Se fullstendige utlysning og søk elektronisk via vår hjemmeside www.hiak.no

Høgskolen i Akershus har som mål å være et ledende høgskolemiljø nasjonalt og internasjonalt innen sine faglige tyngdepunkter. Høgskolen har 12 bachelorstudier og 4 masterstudier, samt et bredt tilbud av etter- og videreutdanninger. Høgskolen har ca 3900 studenter og nærmere 300 ansatte. Vi er samlet i tidmessige lokaler ved Lillestrøm, i nær tilknytning til forskningsmiljøet på Kjeller.

HØGSKOLEN I AKERSHUS

Høgskolen i Akershus har følgende stilling ledig:

Professorat i helsekommunikasjon

Nærmere opplysninger om stillingen kan rettes til dekan Sidsel Øiestad Grande, tlf. 64 84 91 40 eller studieleder Kari S. Møllen, tlf. 64 84 91 91.

Stillingen søkes på høgskolens elektroniske

søknadsskjema innen 4. november 2007.
Se fullstendig utlysning og søk via link på vår nettside www.hiak.no

Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap (NHV)

NHV är en nordisk institution för utbildning och forskning inom folkhälsovetenskap. Skolan ligger vid Nya Varvet i Göteborg och tar emot cirka 700 studenter från hela Norden varje år. Studenttillströmmingen ökar just nu kraftigt. Skolan har Nordiska ministerrådet som huvudman och finansieras och drivs alltså av de fem nordiska länderna gemensamt.

Utbildningen är postgradual och studenterna har som regel 5-10 års yrkesfarenhet. Utbildningen sker på Master- och Doktorsnivå.

NHV har cirka 80 anställda och omsätter cirka 50 MSEK årligen. Skolan har en styrelse som representerar hela Norden och som utses av Nordiska ministerrådet.

Mer information om NHV finns på www.nhv.se

NHV har tidsbegrensade anställningar enligt nordiska regler – normalt fyra år med möjlighet till förlängning till högst åtta år sammanlagt.

Då nuvarande vice-rektors/utbildningschefs anställning enligt dessa regler löper ut den 29 februari 2008 sökes nu för tillträde den 1 mars 2008 ny vice-rektor/utbildningschef.

Vice-rektor/utbildningschef skall

- I samarbete med ledning och rektor utveckla och ansvara för utbildningens inrikning och innehåll
- Utveckla närvärk med andra nordiska lärosäten så att NHV:s utbildningar och kurser utgör ett viktigt tillskott till folkhälsovetenskap i ett nordiskt och internationellt perspektiv
- Vara rektors ställföreträdare i alla de frågor rektor delegerar

Den vi söker skall ha

- professorskompetens i något av de nordiska länderna eller kvalifikationer som motsvarar minst docentnivå 1:a amanuens gärna inom samhällsvetenskapligt- eller beteendevetenskapligt ämne
- dokumenterad erfarenhet av arbete inom folkhälsoområdet
- administrativ erfarenhet och goda ledaregenskaper
- dokumenterad kompetens att leda olika personalgrupper i akademisk miljö
- goda språkkunskaper och förmåga att tala, skriva och förstå ett skandinaviskt språk
- ett välutvecklat nordiskt och internationellt kontaktnät

Styrelsen lägger stor vikt vid personliga egenskaper såsom samarbetsförmåga och förmåga att strategiskt leda och vidareutveckla organisationen. NHV välkomnar sökande från samtliga nordiska länder och särskilt kvinnliga sökande. Lön och anställningsförhållanden fastställs av Nordiska ministerrådet enligt regler för nordiska institutioner. Ytterligare upplysningar lämnas av rektor Göran Bondjers, tel: +46 (0)31 69 39 20 eller vice-rektor Lars Fredén, tel: +46 (0)31 69 39 70.

Intresseanmälan med CV, intyg och betyg som styrker kompetensen samt referenser skall skickas till Registrator, Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap, Box 12133, SE-402 42 Göteborg eller via e-post registrator@nhv.se och skall vara inkommen senast den 19 oktober 2007. Ange i ansökan referens A12/07:324.

var tema for møtet, og Hovedstyret fikk en god innføring i denne prosessen fra rektor og tillitsvalgte ved Syddansk Universitet i Odense og andre fra Dansk Magisterforening. Hovedstyret fikk også en orientering om det nordiske samarbeidet innen forskning og høyere utdanning gjennom Nordisk Ministerråd.

VII NYTT FRA HOVEDSTYRET

I forbindelse med studieturen til Danmark ble det holdt ordinært møte i Hovedstyret. Det ble foretatt ekstraordinær tildeling av statlige OU-midler til lokallag og foreninger med ca 500.000 kr. Det ble også åpnet for fortløpende behandling av søknader om OU-midler ut årstid. Hovedstyret vedtok kommentarer til lovforslaget om lovfestning av akademisk frihet og diskuterte innspill til den kommende innovasjonsmeldingen fra Nærings- og handelsdepartementet. Innspill til ny allmennlærerutdanning og en foreløpig drøfting av strategier og krav til hovedtariffoppgjøret 2008 sto også på dagsorden.

VIII

INTERNASJONALT UTVALG
Hovedstyret har oppnevnt et internasjonalt utvalg som skal fungere som en kompetansebase og ha en rådgivende funksjon overfor Hovedstyret i internasjonale spørsmål. Utvalget, som består av Ragnhild Elster (leder), Knut Brattset, Tom-Espen Møller og Per Nyborg, hadde sitt første møte 4. september.

IX

NYTT I SEKRETARIATET
Juridisk rådgiver Lars Petter Eriksen i tariffseksjonen sluttet i sekretariatet 1. september, etter å ha hatt permisjon siden 1. februar. Birgitte Olafsen, som har vikarert for Eriksen, er tilsatt i den ledige stillingen som juridisk rådgiver. Rådgiver Bjørn T. Berg i fagpolitisk avdeling går ut i ett års permisjon fra 8. oktober. Rådgiver Elisabeth Tindeland i organisasjonsavdelingen er tilbake etter permisjon.

X

DELTA I HØSTENS
VERVEKAMPAJNE!
Alle medlemmer som serverer ett eller flere nye medlemmer til Forskerforbundet i perioden 1. sep-

tember – 31. desember 2007 får vervepremie. Du velger selv om du ønsker premien for én verving, eller om du ønsker å spare til tre eller fem vervinger. Se www.forskerforbundet.no/vervekampanje for mer informasjon og oversikt over premiene.

AKTUELLE PRESSEKLIPP: Klassekampen, 14/9:

– Det er vanskelig å se en god nok linje mellom Soria Moria og de budsjettene som legges fram for høyere utdanning og forskning. Det var et kutt på 274 millioner til universitetene og høgskolene i 2007. Dette kaller jeg ikke satsing på forskning slik Soria Moria la opp til. De argumenterer seg bort fra sin egen politiske plattform når de forsvarer å legge fram et slikt budsjett, sier Bjarne Hodne, leder i Forskerforbundet.

Dagsavisen, 13/9:

– Hvileskjæret i forskningspolitikken må erstattes av nye, kraftige tak. Merkbar vekst må komme i stedet for kutt, krever Anders Folkestad, leder for blant andre lærere og forskere i Unio.

Han får støtte av leder i Forskerforbundet Bjarne Hodne, som mener Djupedal har et klart forbettingspotensial.

– Vi tåler ikke et nytt budsjett på samme linje som 2007-budsjettet. Det er fullstendig uakseptabelt for sektoren. Etter alt som har vært sagt etter 2006, ville det være helt utenkelig at en statsråd kan presentere noe lignende en gang til, sier Hodne, som mener også statsminister Jens Stoltenberg må ta ansvar for budsjettresultatet.

Universitas, 12/9:

– En av hovedårsakene til SVs tilbakegang er svikten i satsingen på høyere utdanning og forskning. Vi har vært meget kritiske til politikken regjeringen har ført, og valgresultatet er et tydelig signal både til fagstatsråden Øystein Djupedal, men også til resten av regjeringen, sier Forskerforbundets leder Bjarne Hodne til Universitas.

Hodne trekker fram noen hovedpunkter hvor han mener regjeringen, med Djupedal i spissen, har sviktet.

Pensjon – langsiktige konsekvenser

Opprappingen til tariffoppgjørene våren 2008 er begynt. I tillegg til at høyere lønn er høyst aktuelt i en tid da utviklingen på arbeidsmarkedet gjør at forskjellen mellom privat og offentlig sektor bare øker, står også andre utfordringer i kø.

Pensjonsordninger har vært i fokus lenge. For Forskerforbundets medlemmer, som nesten uten unntak har tjenestepensjonsordninger, stort sett offentlige, er spørsmålet hvilke føringer de politiske beslutninger som så langt er fattet, legger på hva man kan oppnå ad forhandlingsveien. Hva står det reelt igjen å forhandle om til våren? Og hva blir prisen for å opprettholde etablerte rettigheter? Hva kan vi oppnå av nye goder?

Det synes klart at tjenestepensjonen skal tilpasses den nye folketrygdmøllen, og med vesentlige elementer i beregningen av ytelse basert på den generelle ordningen (jf levealdersjustering og ny indeksering). Dette kan bety kutt i pensjonen sammenliknet med dagens ordning og reiser spørsmål om fortsatt 30 år som grense for full opptjening. Det er også gitt klare signaler om at dagens tidligpensjonsordning (AFP) er basert på prinsipper som politikerne mener ikke er forenlig med myndigheten.

Våre grupper har tradisjonelt stått lenge i jobb – og det er sagt at pliktig aldersgrense på 70 år i sin tid ble innført for å få generaler og professorer til å slutte. Nå diskuteres det om en slik grense er diskriminerende og bør fjernes. Samtidig ser vi at det også blant våre medlemmer er aktuelt med tidligpensjon innenfor reglene for AFP, både initiert av den ansatte selv og - dessverre – av arbeidsgiver. Av den grunn blir også rettigheten knyttet til tidligpensionering for oss et viktig tema fremover.

Pensjonsforliket er basert på at det skal lønne seg å jobbe så lenge som mulig og at det skal være mulig å kombinere pensjon og arbeid. Det er prinsipper mange av våre medlemmer sikkert vil støtte. Samtidig er utfordringen å sørge for gode nok ordninger for de som føler de må slutte tidlig. Utredningen om uførepensjon (NOU 2007: 4) som nå er på høring aktualiserer også disse spørsmålene. Et av dilemmaene her er spørsmål om opptjening ut over 62 år. En langtidsutdannet vil ved en slik begrensning ikke kunne rekke mer enn 37 års opptjening, mens "normen" i den nye folketrygden er 43 år.

Særaldersgrenser skal også opp til vurdering. Her er andre forbund mer berørt enn oss, men både metrologer og enkelte lærergrupper er omfattet av disse reglene.

For å bidra til debatt blandt medlemmene og gi hovedstyret og forhandlingsutvalget bedre grunnlag for sin politikkutforming på feltet, har hovedstyret som en start satt pensjon på dagsordenen som tema på landsrådets møte i oktober. Temaet er komplisert og det er mange uavklarte spørsmål. Vi håper likevel medlemmene vil engasjere seg aktivt i debatten om ordninger som kan få konsekvenser mange tiår frem i tid.

The winner takes it all

Tretten sente for fremagende forskning (SFF) ble etablert i 2002. I år fikk vi åtte nye til 80 millioner kroner pr år. Jeg er for SFF-satsningen. De trenger store budsjetter for å nå de tøffe målsetningene de har satt seg. Sentrene er ofte store, med mange samarbeidende forskergrupper. Når bevilgningen splittes opp på hver enkelt medarbeider, blir summene små og de trenger mer. Løsningen blir å søke Forskningsrådet om ekstramidler. I 2007 gikk over 50 prosent av bevilgningene i frittstående prosjekter innen fysiologiske og anatomiske fag til miljøer knyttet til eksisterende SFF'er. Dette får store konsekvenser for andre, som av flere grunner enn kvalitet, ikke er med i et SFF.

Det er en trend at grunnbevilgningen fra forskningsinstitusjonene til hver enkelt ansatt blir mindre, og at det stilles større krav til ekster finansiering. Mange steder er det ikke mulig å drive eksperimentell forskning med midler fra egen institusjon. Sett i sammenheng med lav uttelling for frie midler i Forskningsrådet (ned mot 5 av 100) kan resultatet være katastrofalt. Meget lav tildelingsprosent medfører at tilfeldigheter avgjør, for kvaliteten er meget bra på langt flere søknader enn de som innvilges.

Spesielt områder er direkte skadelidende, rekruttering til fremtidige SFF'er og rekruttering av unge forskere til sektoren. SFF-satsningen er tidsavgrenset og skal være dynamisk for å fange opp endringer i forskningsfronten. Hvem skal bli fremtidige SFF'er hvis det ikke finnes midler å jobbe med i mellomtiden?

En liten del av de frie midlene tilfaller postdoktorer eller unge forskere uten fast stilling. Ved universitetet i Oslo er 50 prosent av stipendiaterne kvinner, mens bare 21 prosent i toppstillingen er kvinner. En av hovedgrunnene til at mange velger seg vekk fra sektoren, er usikkerheten knyttet til finansiering. I fravær av faste stillinger er prosjekter eneste løsning.

Følgende tiltak må derfor iverksettes straks:

For 2007 er kun 14 prosent av Forskningsrådets budsjett frie midler. Dette beløpet må dobles. Dette kan gjøres ved å sette av 20 milliarder til forskningsfondet og øremerke avkastningen til frie midler (administrert av Forskningsrådet). SFF'ene må fullfinansieres slik at "spinoff-prosjekter" som ikke direkte passer inn i 10-årsplanene får egen rammebevilgning i NFR.

Grunnforskning er viktig for innovasjon og nyskapning. Akademisk frihet er i vinden, men den er ikke reell uten penger. Fri tenkning, kloke hoder og tilgjengelige ressurser burde være en god kombinasjon for fremtiden. Så Jens, Kristin og Øystein, det er på tide å tenke fremover og vise frem pengene.

Mediestorm

I kjølvannet av det nylig avholdte kommunevalget har vi fått et fokus på forskning og høyere utdanning som er oppsiktsvekkende på flere vis – en situasjon vi må anse som positiv da disse temaene vanligvis ikke er vektlagt verken før eller etter et lokalvalg. Unntaket skjer altså i år og er i hovedsak et resultat av et svakt valgresultat for et av regjeringspartiene.

Kunnskapsministeren representerer dette partiet og hans innsats for vår sektor de siste to årene blir trukket fram som en av flere forklaringer på SVs resultat ved kommunevalget.

Forskerforbundet har bidratt i den debatten som fulgte etter valget. Ingen bør være overrasket over forbundets syn på situasjonen i sektoren vår: det er en skuffende og foruroligende avstand mellom det regjeringen sier og det som leveres på feltet forskning og høyere utdanning; det er et formidabelt sprik mellom Soria Moria-erklæringen og den politikk som føres. Dette har vi gjentatte ganger påpekt både før og etter valget.

I den mediestormen vi har hatt den siste tiden, har kunnskapsministren ikke bare fått en del av skylden for SVs valgnederlag – det har også blitt reist høylydte krav om hans avgang. Mange har hevdet at en annen person i statsrådstolen ville klart å få fram flere midler til vår sektor. I en slik situasjon kan det være på sin plass med noen elementære påminninger.

Djupedal fronter ikke sin egen, men regjeringens politikk. Han som andre ministre får det økonomiske og politiske handlingsrommet som blir tildelt vedkommende av regjeringskollegiet med stats- og finansministren i spissen. Så kan man hevde at Djupedal skulle ha kjempet innad med større suksess og brukt de økonomiske midlene han har fått på en annen måte. Men hadde hans disposisjoner gått på tvers av regjeringspolitikken, velger vi å tro han hadde blitt korrigert av sine kolleger. Derfor løses ikke sektorens problemer ved å bytte minister. Vi har mer tro på endring av politikk, eller rettere: vi oppfordrer Stoltenberg til å fronte en forsknings- og utdanningspolitikk som er mer i tråd med regjeringslæringen enn den politikken som nå føres.

Når dette leses, legges statsbudsjettet fram. Mediestormen rundt Djupedal vil så avgjort ikke stilne om ikke budsjettet for 2008 representerer et løft for sektoren. Det gjenstår å se om statsminister, finansminister og kunnskapsminister har tatt fatt i den grunnleggende årsaken til de store presseoppdragene den siste tiden. Tydeligere signaler fra velgere og samfunnssaktører skal man lete lenge etter. Det er tid for å revansjere seg, statsminister!

Høyskolelektor ved BI Stavanger Innenfor fagområdene bedriftsøkonomi og finans

Høyskolelektoren er en fulltids undervisningsstilling og undervisningen vil hovedsaklig være på dagtid, men noe kveldsundervisning forekommer. Søknadsfrist 15. oktober.
Se ledige stillinger på www.bi.no

B-post abonnement

LURER DU PÅ HVA ØYSTEIN DJUPEDAL GJØR I DAG?

NÅ FINNER DU FORSKERFORUM PÅ NETT. DAGLIG OPPDATERTE NYHETER, DEBATT OG STILLINGSANNONSER

www.forskerforum.no